

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

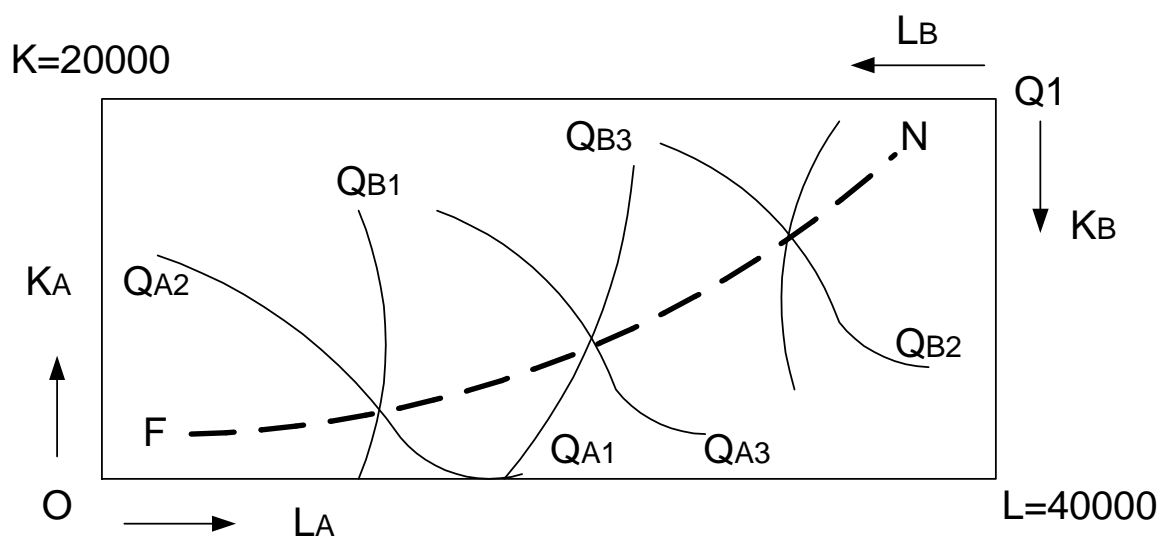
І.А. Островський, С.Б. Тимофієва

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

*до організації самостійної роботи, практичних занять
та виконання контрольних робіт з дисципліни*

МІКРОЕКОНОМІКА

*(для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання
напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» і
2 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»)*

Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» (для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» і 2 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа») / Укл.: Островський І.А., Тимофієва С.Б. Харків: ХНАМГ, 2009 – 120 с.

Укладачі: І.А. Островський, С.Б. Тимофієва

Рецензент: С.І. Штефан

Рекомендовано кафедрою економічної теорії,
протокол №4 від 2.02.09.

© І.А. Островський, С.Б. Тимофієва, 2009
Харківська національна академія
міського господарства, 2009

Зміст

	Стор.
Вступ	4
I. Плани семінарських занять за змістовими модулями й навчальними елементами	5
II. Матеріали до організації самостійної роботи студентів:	29
II.1. Типові задачі та їх розв'язання. Задачі для самостійної роботи студентів за змістовими модулями	29
II. 2. Тестові завдання	50
II. 3. Тематика рефератів	71
II. 4. Дидактичний матеріал	73
III. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів	93
IV. Завдання контрольних робіт за варіантами для студентів заочної форми навчання і методичні рекомендації до їх виконання	96
V. Список рекомендованої літератури	113
VI. Додатки	114

Вступ

Мікроекономіка належить до тих дисциплін, які покликані забезпечити фундаментальну підготовку бакалаврів напрямів підготовки 6.030601 - «Менеджмент» і 6.140101 - «Готельно-ресторанна справа».

Завдання дисципліни „Мікроекономіка” - надання знань про базові положення мікроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Метою даного видання є допомога студентам у вивченні теоретичних аспектів змістових модулів, виконанні тестових завдань, розв’язанні задач і ситуацій. Виконуючи практичну частину змістових модулів, яка передбачає вирішення задач і виконання тестових завдань з відповідними (логічними, аналітичними, графічними) поясненнями, студент отримає певні навички практичного використання набутих теоретичних знань.

Матеріали методичних вказівок скомпоновані відповідно до ОПП (освітньо-професійні програми) і ОКХ (освітньо-кваліфікаційні характеристики) напрямів підготовки бакалаврів.

Перший розділ практикуму передбачає характеристику навчальної програми дисципліни, що передбачає знання у вигляді змістових модулів, що адекватні основним навчальним елементам навчальної дисципліни подані в ОПП (освітньо-професійна підготовка). На основі змісту модулів формується інформаційна база освіти та професійної підготовки студентів у вигляді навчальних елементів, із яких складаються відповідні змістові модулі.

У другому розділі наведено матеріали до організації самостійної роботи студентів: типові задачі та їх розв’язання, тестові завдання, тематика рефератів, дидактичний матеріал.

У третьому розділі наведено порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів.

У четвертому розділі представлені завдання контрольних робіт для студентів заочної за варіантами і методичні поради до їх виконання. Кожен варіант контрольної роботи складається з теоретичної частини, що передбачає висвітлення теоретичних питань теми й практичної частини, яка передбачає розв’язання задач, вирішення тесту.

Наведений в методичних вказівках комплекс тестових завдань, задач, ситуацій сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу; дає можливість студентам самостійно опрацьовувати навчальний матеріал.

І. Плани семінарських занять за змістовими модулями й навчальними елементами

Загальні зауваження

Семінарські й практичні заняття з мікроекономіки проводяться для студентів усіх форм навчання. Мета їх - поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього на семінарських і практичних заняттях передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу.

На семінарські заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до семінарських занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу, засвоїти рекомендовану літературу відповідно до певної теми. При цьому доцільно віддати перевагу такій літературі:

Базилевич В.Д. Мікроекономіка: Підручник. К.: Знання, 2007. – 677 с.

Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи.-К.: Знання, 2001. – 211 с.

Нуреев Р. Микроэкономика. Курс лекций. - М.: Норма-Инфра, 2005. – 560 с.

Сборник задач по микроэкономике к «Курсу микроэкономике» / Гл. ред. д-р.эк. н., проф, Р.М. Нуреев. – М.: Норма, 2004. – 432 с.

Селищев А.С. Практикум по микроэкономике. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с.

Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій та завдання до основних тем курсу (для студентів усіх форм навчання економічних спеціальностей). – Х.: ХНАМГ, 2004.

Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля „Мікроекономіка”. Тестові завдання за змістовими модулями (для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки „Облік і аудит” та „Економіка підприємства”. Х.: ХНАМГ, 2007.

Тимофієва С.Б., Штефан С.І. Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з курсу „Мікроекономіка” (для студентів 3 курсу заочної форми навчання). – Х.: ХДАМГ, 2003.

Тимофієва С.Б. Плани семінарських і практичних занять з курсу „Мікроекономіка”(для студентів 2 курсу денної та 3 курсу заочної форм навчання напрямів „Облік і аудит”, „Економіка підприємства”. – Х.: ХДАМГ, 2003.

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 1 включає три укрупнених елементи (теми):

Вступ до мікроекономіки.

Теорія поведінки споживача..

Основи аналізу попиту та пропозиції. Теорія еластичності.

Основні навчальні цілі: зрозуміти, що вивчає мікроекономіка; з'ясувати сутність поняття „корисність”; розкрити зміст граничної корисності й показати її відмінність від загальної корисності; сформулювати закон спадної граничної корисності; зрозуміти правило максимізації корисності; вивчити криві байдужості, пояснити їх властивості; характеризувати карти байдужості, пояснюючи різні їх конфігурації; визначати граничну норму заміщення та встановлювати, що лежить в основі зміни її величини; розкрити зміст бюджетної лінії і факторів, що визначають її положення; характеризувати різні концепції щодо рівноваги споживача, визначати її умови та фактори, що можуть її порушити; вміти будувати й пояснювати криві „доход-споживання” і „ціна-споживання”; визначати зміст ефекту доходу та ефекту заміщення; розкрити сутність та значення законів Госсена; визначати сутність і будувати криві Енгеля; пояснювати утворення надлишку споживача і фактори, що впливають на його зміну; визначити сутність понять: „попит”, „ринковий попит”, „пропозиція”, „ринкова пропозиція”; проаналізувати дію цінових та нецінових факторів попиту і їх вплив на криву попиту; охарактеризувати дію цінових та нецінових факторів пропозиції на зміну величини пропозиції та зміни у пропозиції; пояснити стан рівноваги на ринку певного товару і охарактеризувати її сталість; з'ясувати методологічні основи концепції еластичності; показати, як цінова еластичність попиту може бути використана для виміру реакції обсягу попиту на зміну ціни товару; визначити, що обумовлює розбіжності у величинах коефіцієнтів цінової еластичності попиту

на різні товари; вивчити перехресну еластичність, методи її розрахунку й порівняти розбіжності у величині коефіцієнта перехресної еластичності на взаємозамінні, взаємодоповнюючі й нейтральні товари; визначити цінову еластичність пропозиції, її коефіцієнти і залежність її величини від фактора часу.

Основні терміни та поняття

Аксіома безперервності. Аксіома транзитивності. Аксіома ненасиченості. Аксіома повної (досконалої) упорядкованості. Аксіома незалежності споживача або відсутності зовнішніх ефектів. Бюджетна лінія. Ефект Веблена. Другий закон Госсена. Ефект доходу. Ефект заміщення. Карта байдужості. Кардиналістська концепція корисності. Корисність (гранична, загальна, зважена). Крива байдужості. Крива Енгеля. Кутове вирішення оптимуму споживача. Мікроекономіка (позитивна, нормативна). Моделі (граничні, рівноважні, раціоналістичні, оптимізаційні; вербальні, графічні, аналітичні, табличні). Нахил кривої байдужості. Оптимізаційна модель Лагранжа. Ординалістська концепція корисності. Парадокс Гіффена. Парадокс Ерроу. Перший закон Госсена. Рівновага споживача. Рівняння бюджетної лінії. Функція корисності, її модифікації.

Величина попиту. Величина пропозиції. Еластичність. Еластичний, нееластичний, абсолютно еластичний, абсолютно нееластичний, одинично еластичний попит. Еластична, нееластична одинично еластична пропозиція. Закон попиту. Закон пропозиції. Коефіцієнти еластичності попиту за ціною, за доходом, перехресна. Коефіцієнт еластичності пропозиції за ціною (середній та миттєвий). Ефект доходу. Ефект заміщення. Крива попиту. Крива пропозиції. Комплементарні товари. Незалежні товари. Нейтральні товари. Низькоякісні товари. Нормальні товари. Попит. Пропозиція. Ринкова рівновага. Товари – субститути. Функція попиту. Функція пропозиції. Фактори, що впливають на сталість ринкової рівноваги.

Тема 1.1. Вступ до мікроекономіки

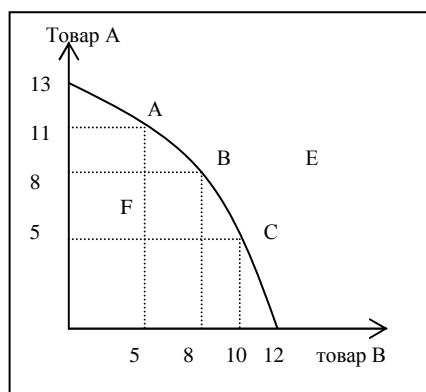
Зміст теоретичної частини заняття

1. Проблема вибору в умовах обмеженості ресурсів, Крива виробничих можливостей, її значення в мікроекономічному аналізі. Економічні чинники, що обумовлюють діяльність суб'єктів господарювання.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Загальноекономічні та специфічні методи мікроекономіки. Моделювання, графічний аналіз.

Запитання для обговорення

1. Історія розвитку мікроекономіки.
2. Що вивчає мікроекономіка?
3. Основні функції економіки як складової частини економічної теорії.
4. Методологічні посилання мікроекономіки.
5. Обмеженість економічних ресурсів. Принцип обмеженості. Крива виробничих можливостей (КВМ).
6. Використання граничних величин у мікроекономічному аналізі.
7. Гіпотеза про раціональну поведінку людей, її використання в мікроекономічному аналізі.
8. Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Види моделей.
9. Фундаментальні економічні питання. Способи їх вирішення.

Практична частина

Задача 1. Крива виробничих можливостей (КВМ) характеризує максимально можливі обсяги виробництва товарів А і В при повному використанні економічних ресурсів. Якими будуть витрати втрачених можливостей при виробництві 11 одиниць товару А і 5 одиниць товару В. Що можна сказати про КВМ й про виробництво, що відповідає точкам Е, F?

Задача 2. Використання припущень в економічній теорії:

- а) змінює внутрішню логіку теорії чи моделі;
- б) полегшує вирішення проблеми;
- в) робить модель більш реалістичною;
- г) збільшує кількість питань, що мають бути включені в аналіз.

Задача 3. Що з переліченого вивчає мікроекономіка?

- а) виробництво у масштабах усієї економіки;
- б) чисельність зайнятих в економіці;
- в) загальний рівень цін;
- г) виробництво цукру й динаміки його ціни.

Тема 1.2. Теорія споживання

Зміст теоретичної частини заняття

1. Свобода вибору й суверенітет споживача. Економічні чинники, що визначають пріоритети споживачів.
2. Поняття корисності. Загальна і гранична корисність, їх графічний аналіз. Закон спадної граничної корисності.
3. Теорія поведінки споживача: кардиналістський і ординалістський підходи.
4. Реакція споживача на зміни доходу і цін (Аналіз ліній „доход-споживання” і „ціна-споживання”. Криві Енгеля.
5. Ефект доходу і ефект заміщення. Парадокс Гіффена.

Питання для обговорення

1. Що таке суверенітет споживача? Які йому необхідні умови?
2. Свобода вибору споживача. Мотиви й форми її обмеження.
3. Чому споживач купує певні товари й у певній кількості?
4. У чому полягає гіпотеза про раціональну поведінку споживача?
5. Визначити поняття “загальна корисність”, “гранична корисність”. Чи можна виміряти корисність?
6. Що є критерієм раціональної поведінки споживача?
7. У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?
8. Сформулюйте й поясніть перший закон Госсена?
9. Сформулюйте й поясніть другий закон Госсена?
10. Функція корисності, її властивості.
11. Кількісний (кардиналістський) підхід до визначення рівноваги
12. Сформулюйте аксіоми ординалістської теорії поведінки споживача.
13. Що таке криві байдужості, які їх властивості, як їх будують?
14. Крива байдужості відображує певний рівень споживання. Як відобразити більш високий або більш низький рівень споживання?
15. Як визначити нахил кривої байдужості?
16. Гранична норма заміщення, що вона показує?
17. Бюджетна лінія, її рівняння.
18. Яким вимогам відповідає оптимальний споживчий вибір споживача?
19. Якою є реакція споживача на зміни його доходу? Дайте графічний аналіз цієї ситуації.
20. Як споживач реагує на зміни ціни одного чи кількох товарів? Побудуйте лінію “ціна -споживання”.
21. Проаналізуйте криві Енгеля.
22. Що економісти розуміють під ефектом заміни й ефектом доходу.
23. Наведіть випадки різнонаправленого впливу ефекту заміни та ефекту доходу.
24. Жюль Дюпюї - перший дослідник, який використав категорію “споживчий надлишок”, її сутність.
25. Що пояснює сума надлишків споживачів?
26. У чому полягає парадокс Гіффена?

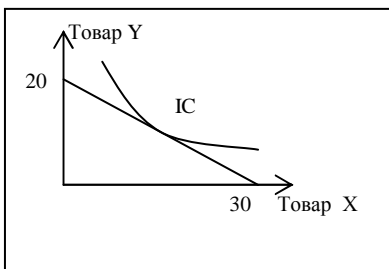
Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 грн. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ грн., $P_B = 4$ грн. Визначити рівноважний набір товарів А й В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2. На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU .

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Задача 3. На графіку подана одна з кривих байдужості та бюджетна лінія певного споживача. Якщо ціна товару Y дорівнює 12 грн., яким буде дохід споживача? Визначити ціну товару X, нахил бюджетної лінії, її рівняння.

Задача 4. Припустимо, що дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалуйте криву байдужості, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 і 1 грн., а споживач має намір витратити 24 грн. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

Задача 5. Припустимо, що споживач увесь свій дохід використовує на придбання товарів X і Y. Чи можуть бути обидва товари неповноцінними. Намалуйте карту байдужості й бюджетні лінії для випадку, коли X неповноцінний.

Задача 6. Споживач отримує дохід M_0 у поточному періоді й M_1 – у майбутньому. Покажіть графічно всі доступні споживачеві плани споживання (C_0, C_1) для випадків:

а) споживач не може ні брати, ні давати гроші в кредит; він може лише зберігати невитрачену частину доходу;

- б) споживач може давати гроші в кредит під процентну ставку r , але не може отримувати займу;
- в) споживач може взяти гроші у кредит під процентну ставку r_0 й дати гроші у кредит під процент r_1 , за умови $r_0 > r_1$;
- г) те саме за умови $r_0 < r_1$.

Задача 7. Споживач отримує кредит у розмірі C терміном на T років під річну процентну ставку r . Сплачувати кредит він повинен шляхом рівних щорічних внесків. Визначити величину щорічного внеску. Виконати розрахунок, якщо $C=10$ тис.грн., $r=15\%$, $T=5$ років.

Тема 1.3. Основи мікроекономічної теорії попиту та пропозиції. Теорія еластичності

Зміст теоретичної частини заняття

1. Попит, його крива і закон. Цінові й нецінові детермінанти попиту. Зміни у попиті й величини попиту.
2. Пропозиція, її крива і закон. Фактори пропозиції. Зміни в пропозиції та її величини.
3. Ринкова рівновага, проблема її сталості.
4. Поняття еластичність та її детермінанти. Еластичність попиту, її ступені та коефіцієнти. Еластичність пропозиції, її фактори та коефіцієнти.

Питання для обговорення

1. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
2. Дайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит його обсяг.
3. Визначте поняття “пропозиція”.
4. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції і зміни величини пропозиції?
6. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
7. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне та аналітичне пояснення.
8. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
9. Дайте логічне і графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит і його обсяг.
10. Визначте поняття “пропозиція”.
11. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції і зміни величини пропозиції?
12. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
13. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне і аналітичне пояснення.

14. Еластичність попиту. Фактори й ступені еластичності попиту.
15. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
16. Еластичність попиту за доходом, її коефіцієнт.
17. Перехресна еластичність попиту, методика її розрахунку та значення.
18. Методика визначення ринкового попиту (аналітично, графічно, таблично).
19. Які фактори впливають на пропозицію та на її величину? Поясніть їх дію логічно і графічно.
20. Еластичність пропозиції: поняття і фактори.
21. Що являє собою ринкова пропозиція? Які способи і методика її визначення?
22. Використання еластичності пропозиції товаровиробниками.

Практична частина заняття

Задача 1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій:

$Q_d = 8 - p$; $Q_s = 2p - 5$, де Q_d - обсяг попиту, Q_s - обсяг пропозиції, p - ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу.

Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник у розмірі 0,82 гр. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

Задача 2. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_d = 600 - 2p$, $Q_s = 300 + 4p$. Визначити точку рівноваги на ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $p_1 = 10$; б) $p_2 = 60$. Дайте аналітичне й графічне пояснення.

Задача 3. Функція попиту має вигляд: $Q_d = 7 - p$, а функція пропозиції: $Q_s = p - 1$. Визначити рівноважну ціну й обсяг виробництва. Державою встановлено дотацію на виробництво даного товару в розмірі 2 гр. од. на кожну вироблену одиницю товару. Визначити точку рівноваги й загальну суму дотацій.

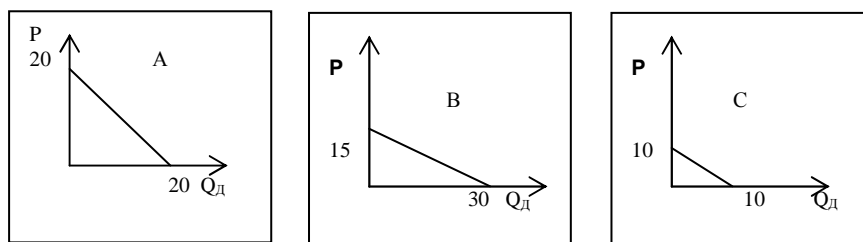
Задача 4. Відомо, що за ціною $P_1 = 5$ грн. Величина попиту дорівнює 7 млн. одиниць товару. Якщо $P_2 = 10$ гр. од. - $Q_{d2} = 4$ млн.; $P_3 = 15$ гр. од., $Q_{d3} = 1$ млн. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за ціною на кожному з відрізків кривої попиту, побудувавши її. В якому випадку E_d вище і чому?

Задача 5. Попит певного товару задано у вигляді функції:

$Q_d = -6 + 2p$, де Q_d - величина попиту, p - ціна товару. Визначити коефіцієнт еластичності попиту миттєвий та середній (дуговий), якщо $P_1 = 35$ гр. од., $P_2 = 45$ гр. од. Від чого залежить еластичність попиту?

Задача 6. Індивідуальний попит трьох споживачів задано функціонально: $Q_{dA} = 5 - 0.1p$, $Q_{dB} = 4 - 0.1p$, $Q_{dC} = 3 - 0.1p$, де Q_d - обсяг попиту кожного з споживачів, p - ціна товару. Визначити ринковий попит: аналітично, таблично, графічно.

Задача 7. Визначити ринковий попит графічно, таблично, аналітично, якщо індивідуальний попит споживачів А, В і С задано графічно.

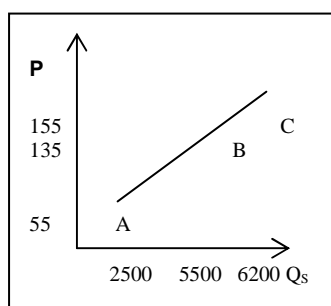
Задача 8. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за доходом, зробити висновки про повноцінність товару.

Варіант	Величина попиту, шт.	Доход споживача, гр. од.
1	560	1400
	420	1100
2	75	2800
	45	3200

Задача 9. Визначити ринкову пропозицію (аналітично, таблично і графічно), якщо індивідуальна пропозиція задана аналітично:

$$Q_{sA} = 150 - 10p; Q_{sB} = 140 - 7p; Q_{sC} = 140 - 2p.$$

Задача 10. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо пропозицію задано функціонально $Q_s = 0,9 - 100$ (де Q_s - обсяг пропозиції, p - ціна товару) за цінами $p_1 = 1000$ гр. од. та $p_2 = 500$ гр. од..

Задача 11. Функція пропозиції $Q_s = -5 + 2p$. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції та її тип, якщо $p_1 = 35$, а $p_2 = 45$. Від чого залежить ступінь еластичності пропозиції?

Задача 12. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції на відрізках АВ, ВС, АС графіка пропозиції. Чим відрізняється дуговий коефіцієнт еластичності пропозиції від миттєвого?

ЗМ 2. Теорія підприємства: виробництво і витрати

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 2 включає два укрупнені елементи (теми):

2.1. Теорія виробництва.

2.2. Витрати виробництва.

Основні навчальні цілі: вивчити виробничу функцію, з'ясувати, яким чином вона відображує зв'язок між структурою витрат і випуском; надати графічний аналіз виробничої функції та її ізокванти й ізокости; розкрити зміст граничної норми технологічного заміщення ресурсів; проаналізувати динаміку витрат через дію закону спадної віддачі; проаналізувати дію та варіанти віддачі від масштабу; з'ясувати умови мінімізації витрат фірмою та оптимізації; визначити оптимум товаровиробника.

Основні терміни та поняття

Альтернативні витрати: явні й неявні. Безповоротні витрати. Виробнича функція (з одним змінним фактором, двома змінними факторами). Віддача від масштабу. Граничні витрати. Гранична норма технологічного заміщення. Економічно ефективне виробництво. Еластичність випуску за змінним ресурсом. Еластичність випуску залежно від масштабу виробництва. Загальні витрати. Загальна, середня, гранична продуктивність ресурсу. Закон спадної продуктивності. Ізокванта. Ізокоста. Ізокліналь. Змінні витрати. Карта ізоквант. Карта ізокост. Криві загального, середнього та граничного продукту. Лінія зростання підприємства. Однорідність та неоднорідність виробничої функції. Постійні витрати. Середні витрати (загальні, змінні, постійні). Стадії виробництва. Ефект масштабу виробництва: постійний, спадний, зростаючий.

Тема 2.1. Теорія виробництва

Зміст теоретичної частини заняття

1. Економічні чинники, що визначають пріоритети виробників. Мікроекономічна модель підприємства.
2. Поняття і параметри виробничої функції, її ізокванта та ізокошта
3. Динаміка загального, середнього і граничного продуктів для виробничої функції з одним змінним ресурсом.

Питання для обговорення

1. Що визначає мотивацію поведінки фірми?
2. Фактор часу і періоди функціонування фірми: миттєвий, короткостроковий, довгостроковий.
3. Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих і обсягу валового доходу; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення та формування статутного фонду).
4. Що показує виробнича функція, її види?
5. Графік виробничої функції. Характеристика точок на графіку і точок, розташованих вище (нижче) графіка виробничої функції
6. Що показує ізокванта виробничої функції? Карта ізоквант.
7. Ізокошта і карта ізокошт виробничої функції.
8. Властивості виробничої функції.
9. Прибуток як кінцевий результат діяльності фірми.
10. Умови оптимуму товаровиробника.

Практична частина заняття

Задача 1. Виробнича функція фірми $q=f(K,L)$ задана таблично.

Таблиця. Значення виробничої функції

L \ K	35	40	45	50	55	60
100	71	84	91	95	98	100
120	79	100	112	119	125	129
140	82	107	122	133	140	146
160	84	112	129	141	151	158
180	86	115	134	147	158	167
200	87	117	137	152	164	173

Ціни факторів $P_K = 30$, $P_L = 40$ не залежать від обсягів їх споживання фірмою.

Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу L при фіксованому значенні $K=35; 60; 80$.

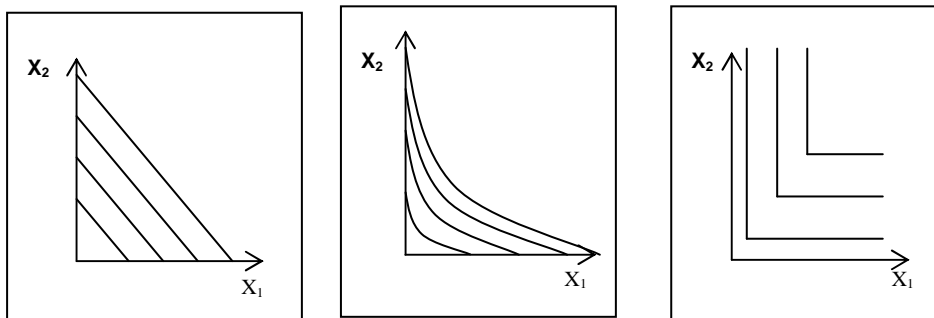
Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу K при фіксованому значенні $L=100; 200; 300$.

Побудувати ізокванти виробничої функції для $q=100; 125; 150; 175; 200$.

Задача 2. При виробництві продукту використовують чотири види ресурсів. У межах певної комбінації їх кількостей відомі деякі граничні норми технічної заміни:

$MRTS_{12} = 0,5$; $MRTS_{13} = 5$; $MRTS_{24} = 0,1$. Визначить інші.

Задача 3. Дайте характеристику картам ізоквант, які подані на графіках.

Тема 2.2. Витрати виробництва

Зміст теоретичної частини заняття

1. Фактори виробництва в мікроекономічному аналізі. Сутність і структура економічних і бухгалтерських витрат.
2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді, їх динаміка та закон спадної віддачі.
3. Оптимальна комбінація ресурсів у довгостроковому періоді.

Питання для обговорення

1. Альтернативні витрати і їх склад.
2. Витрати виробництва: економічний та бухгалтерський підходи до визначення.
3. Залежність витрат від обсягу виробництва.
4. Графічний аналіз витрат виробництва.
5. Граничні витрати. У чому полягає зв'язок функції граничних і середніх витрат?
6. Закон спадної віддачі, його логічне та графічне пояснення.
7. Загальний, середній, граничний продукт: логічне та графічне пояснення.
8. Динаміка витрат виробництва у довгостроковому періоді.

Практична частина заняття

Задача 1. Обчислити розмір середнього і граничного продукту фірми, використавши дані таблиці.

Кількість працівників	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130

Коли починає діяти в даному випадку спадна економія від масштабу?

Задача 2. Фірма виплачує 200 тис. гр. од. у місяць за оренду обладнання і 100 тис. гр. од. заробітної плати, при цьому вона використовує таку кількість праці та капіталу, що їх граничні продукти відповідно дорівнюють 0,5 та 1. Чи використовує фірма оптимальне сполучення факторів виробництва з точки зору максимізації прибутку?

Задача 3. Фірма має постійні витрати в розмірі 50 гр. од. дані про змінні витрати у короткостроковому періоді подані в таблиці. Визначити загальні, середні й граничні витрати. Побудувати графіки TC, FC, VC, ATC, MC.

Обсяг виробництва	0	1	2	3	4	5	6
Змінні витрати	0	40	70	95	130	185	275

ЗМ 3. Теорія ринкових структур. Ринки ресурсів

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 3 включає шість укрупнених елементів (тем):

- 3.1. Ринок досконалої конкуренції.
- 3.2. Монополія і олігополія.
- 3.3. Ринок монополістичної конкуренції.
- 3.4. Ринки ресурсів.

Основні навчальні цілі: визначити основи класифікації ринкових структур та кількісні методи їх оцінки; виявити основні ознаки ринку досконалої конкуренції; пояснити, чому конкурентна фірма не може впливати на ринкову ціну продукту; охарактеризувати поведінку конкурентної фірми в умовах короткострокового та довгострокового періодів; визначити основні ознаки монопольного ринку; пояснити, чому монополія практикує цінову дискримінацію, визначивши її наслідки; визначити оптимум монополії; провести порівняльний аналіз різних типів ринкових структур; визначити особливості недосконалої конкуренції (монополістичної конкуренції та олігополії); пояснити, як визначається ціна й обсяг виробництва фірми, що максимізує прибутки за монополістичної конкуренції; з'ясувати сутність оліігопольної залежності; проаналізувати основні форми оліігопольної поведінки; проаналізувати проблему ефективності основних типів ринкових структур; пояснити зв'язок теорії граничної продуктивності та попиту на ресурси; охарактеризувати зміни в попиті на ресурси та його еластичність; охарактеризувати особливості ціноутворення на ринку ресурсів.

Основні терміни та поняття

Альтернативна вартість капіталу. Відновлювані й не відновлювані ресурси. Граничний продукт ресурсу. Граничні витрати: праці, капіталу, землі. Диференціація продукту. Досконало конкурентний ринок. Ефект заміщення ресурсів. Закон спадної продуктивності ресурсу. Індекс Лінда. Індекс Лернера.

Індекс концентрації. Індекс Херфіндаля-Хіршмана. Картель. Квзіконкурентні ринки. Конкуренція у просторі. Крива галузевого попиту на змінний ресурс. Крива ринкового попиту на змінний ресурс. Методи визначення обсягу виробництва, що забезпечують максимізацію прибутку фірми-конкурента. Модель Курно. Модель „ламаної кривої попиту. Модель Чемберлена. Монополія. Олігополія. Орендна плата за землю. Парадокс Бертрана. Платіжна матриця. Попит і працю, гранична норма заміщення доходу дозвіллям. Припущення моделі досконало конкурентного ринку. Пропозиція конкурентної фірми. Прибуток та збитки монополії. Порогова доля ринку. Пропозиція фірми-монополіста. Процент (номінальний та реальний). Рента в будівництві. Рента в добувних галузях. Ринок капіталу: фізичного (реального) і фінансового. Рівновага Курно-Неша. Рівновага Неша. Свідомий паралелізм. Стратегічна взаємодія. Стратегія покарання. Теорія ігор. Точка закриття. Умови максимізації прибутку за досконалої конкуренції (в умовах короткострокового і довгострокового періодів). Умови максимізації прибутку на ринку чистої монополії. Цінова війна. Цінова дискримінація. Цінова і нецінова конкуренція. Ціна землі. Ціна послуг земельного капіталу. Чиста дисконтова на вартість.

Тема 3.1. Ринок досконалої конкуренції

Зміст теоретичної частини заняття

1. Ринкова структура. Класифікація ринкових структур.
2. Характеристика ринку чистої конкуренції.
3. Рівновага конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
4. Доцільність продовження або припинення виробництва у короткостроковому періоді.
5. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.

Питання для обговорення

1. Що таке ринкова структура? Які підходи існують для класифікації ринкових структур?
2. Основні риси досконалої конкуренції.
3. У чому розбіжність понять “конкуренція” і “суперництво”?
4. Який вигляд мають графік попиту конкурентної фірми та графік ринкового попиту за умов досконалої конкуренції?

5. Середня, гранична, загальна виручка. Графічне зображення залежності між TR, AR, MR.
6. Способи визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток.
7. Умови довгострокової рівноваги конкурентної фірми.
8. Співвідношення чистої конкуренції і економічної ефективності.

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд: $TC = 5Q + 0,25Q^2$.

Визначити точку рівноваги фірми і максимальний прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 80 гр. од.

Задача 2. Фірма за умов досконалої конкуренції має таку залежність загальних витрат від випуску продукції у короткостроковому періоді (дані подано у таблиці)

Випуск продукції шт. / од. часу	ТС
0	6
1	10
2	12
3	16
4	22
5	30
6	41

Визначити середні, граничні витрати. Ціна одиниці продукції дорівнює 4;5;7 гр. од. Який обсяг виробництва має обрати фірма?

Тема 3.2. Монополія і олігополія

Зміст теоретичної частини заняття

1. Модель „чистої” монополії та її характеристика.
2. Монополія у короткостроковому періоді. Оптимум монополії у довгостроковому періоді.
3. Цінова дискримінація., її умови та види.
4. Олігополія: сутність і основні ознаки.
5. Основні моделі олігопольної поведінки. Ефективність олігополії.

Питання для обговорення

1. Основні ознаки чистої монополії. Різновиди монополій. Особливості поведінки реальних монополій.
2. Аналіз поведінки фірми-монополіста в короткостроковому періоді.
3. Що дозволяє фірмі-монополісту маніпулювати цінами й обсягом продажу? Для чого вона це робить?
4. Якщо монополіст не отримує прибутку в короткостроковому періоді, у чому полягають його дії?
5. Оптимум монополій в довгостроковому періоді (три варіанти).
6. Чому за умов монополії ринкові сили не примушують фірму вести виробництво з мінімальними довгостроковими витратами, як це мало місце за досконалої конкуренції?
7. Чого коштує споживачеві монопольний ринок?
8. Цінова дискримінація. Основні умови для її здійснення та види.
9. Які моделі поведінки монополії наближені до дійсності?
10. Хто здійснив першу спробу створити теорію олігополії? У чому її суть?
11. Основні ознаки і риси олігополістичного ринку.
12. Індекс ринкової концентрації, його використання в теорії олігополії.
13. Дайте характеристику олігополії з урахуванням ринкової поведінки (домінуючі фірми, обмежені олігополії).
14. Сутність теорії “ламаної” кривої попиту.
15. Проаналізуйте форми олігопольної поведінки: лідерство в цінах, таємна змова, теорія ігор.
16. Модель цінової поведінки олігополії за принципом “витрати плюс”.
17. Економічні наслідки олігополії.

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC = 5Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми-монополіста, якщо лінію попиту задано функціонально $Q_d = 160 - p$.

Задача 2. Припустимо, що фірма монополізувала виробництво товару А. Подальша інформація відображає стан фірми:

Граничний дохід $= 100 - 20Q$;

Загальний дохід $= 100Q - Q^2$;

Граничні витрати $= 10 + 10Q$;

де Q – обсяг випуску товару А (тис. шт), p – ціна одиниці товару А (грн.)

Скільки одиниць товару А буде продано та за якою ціною, якщо фірма функціонує на монопольному ринку?

Задача 3. Фірма-монополіст має функцію граничних витрат $MC(Q) = 10 + 2Q$. Визначити ціну, що максимізує прибуток фірми й відповідний обсяг випуску для наступних варіантів попиту:

- а) $P_d(Q) = 50 - Q$;
- б) $P_d(Q) = 60 - 4Q$;
- в) $P_d(Q) = 70 - 2Q$;
- г) $P_d(Q) = 80 - 6Q$.

Використайте результати розв'язання задачі при обговоренні твердження „Не існує функції пропозиції для монопольної структури ринку”.

Задача 4. Для певної галузі індекс Херфіндаля-Хіршмана дорівнює 1700. Дві фірми, частки продажу яких становлять 20 і 10% мають намір об'єднатися. Визначити значення індексу після злиття цих фірм, якщо інших змін у галузі не передбачається.

Задача 5. Частки трьох крупних фірм галузі становлять 50, 30 та 15%. Відомостей про частки інших фірм немає. В яких межах знаходиться індекс Лінда.

Задача 6. Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту і крива граничного доходу мають вигляд:

$P = 200 - Q$; $MR = 200 - 2Q$, де Q -обсяг виробництва фірми А у тис. шт. товару, p - ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані й становлять 6 грн. за шт., який обсяг продукції має виробляти фірма А?

За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії?

Якою має бути ціна за одну штуку товару фірми А?

Тема 3.3. Ринок монополістичної конкуренції.

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність і основні риси монополістичної конкуренції. Диференціація продукту, її фактори.
2. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. (Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді на ринку монополістичної конкуренції. Монополістична конкуренція в довгостроковому періоді.
3. Монополістична конкуренція і ефективність.

Питання для обговорення.

1. Які основні риси монополістичної конкуренції, її відмінності від досконалої конкуренції?
2. Що таке диференціація продукту за умов монополістичної конкуренції?
3. Визначіть фактори диференціації продукту.
4. Поясніть механізм визначення фірмою оптимального розміру виробництва на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді.

5. Як поводить себе фірма на ринку монополістичної конкуренції за умов довгострокового періоду?
6. Охарактеризуйте стан стійкої довгострокової рівноваги при монополістичній конкуренції.
7. Поясніть наслідки, що випливають з розбіжності точки довгострокової рівноваги з точкою мінімуму середніх витрат.

Практична частина заняття

Задача 1. Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску(Q), який має інтерес, середні витрати довгострокового періоду можуть бути подані у вигляді функції

$$LAC(Q) = \frac{10}{Q} + 20 + 2Q,$$

де Q-обсяг виробництва.

Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює 5. Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Задача 2. Фірма діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний доход фірми задається формулою: $MR = 20 - 2Q$, а її граничні витрати в довгостроковому періоді (на зростаючому відрізку) – формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

Тема 3.4. Ринки ресурсів

Зміст теоретичної частини заняття

1. Попит на ресурси, його похідний характер. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Основне правило визначення попиту на ресурси. Зміна в попиті на ресурси, його еластичність.
2. Ціноутворення на ринку праці. Попит та пропозиція на ринку праці. Визначення заробітної плати.
3. Ринок капіталу. Економічні чинники, що визначають пріоритети власників фінансових ресурсів та цінних паперів. Фактори економічного ризику. Рентабельність інвестицій. Дисконтування.
4. Ринок природних ресурсів. Попит та пропозиція землі. Економічна рента. Ціна землі.

Питання для обговорення

1. Що являє собою ринок факторів виробництва?
2. Чому попит на ресурси є похідним?
3. З чим пов'язана необхідність аналізу формування цін на ресурси?

4. Визначити та пояснити основне правило визначення попиту на фактори виробництва.
5. Визначити поняття MRP та MRC.
6. Що означає рівняння $MRP=MRC$? У чому його схожість з рівнянням $MR=MC$?
7. Зміна у попиті на ресурси, що її викликає? Еластичність попиту на ресурси.
8. Яке співвідношення ресурсів є оптимальним?
9. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
10. Попит та пропозиція на ринку праці, їх взаємодія.
11. Заробітна плата. Диференціація на ринку праці.
12. Значення інвестицій у людський капітал.
13. Умови функціонування ринку капіталів.
14. Номінальний, реальний позичковий процент. Що визначає його норму?
15. Ефекти зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового проценту.
16. Альтернативні варіанти використання землі. Попит та пропозиція землі.
17. Чим для суспільства є рента “надлишком” чи “витратами”? Ціна землі.

Практична частина заняття

Задача 1. Виробнича функція фірми в короткостроковому періоді має вигляд $Q=5000L$, де L -обсяг використання праці за годину. Фірма функціонує на конкурентному ринку. Ціна одиниці продукції 2 грн. Визначити, скільки праці буде використовувати фірма при рівні зарплати 10 гр. од./год.? 5 гр. од./год.? 2 гр. од./год.?

Припустимо, що погодинна заробітна плата 10 гр. од. Скільки продукції буде виробляти фірма за ринковою ціною 1 гр. од., 2 гр. од., 5 гр. од.? Запишіть функцію пропозиції фірми.

Задача 2. Три фермерські господарства (А,В,С) вирощують пшеницю при однакових витратах на придбання техніки, добрив, робочої сили, а також мають однакові за площею ділянки землі, що відрізняються родючістю. Ферма А виробляє 600ц пшениці (при АТС=5 гр. од.), ферма В–500ц (при АТС=7,5гр. од.), ферма С-400ц (при АТС=10гр. од.). Якщо встановиться ринкова ціна на пшеницю на рівні 10 гр. од., то чому буде дорівнювати диференційна рента для кожної ферми?

Задача 3. Домогосподарка вирішує питання: зберігати далі чи витратити свої заощадження у розмірі 350 гр. од. Якщо вкласти гроші в банк, то через рік можна отримати 392 гр. од. Інфляція становить 14% річних. Чому будуть дорівнювати номінальна і реальна процентні ставки?

Задача 4. Нехай продуктивність праці й капіталу дорівнює значенням, наведеним у табл.9. Продукція, що виробляється за допомогою цих ресурсів,

реалізується на ринку досконалої конкуренції за ціною 0,5 гр. од. за одиницю. Ціна праці – 2 гр. од., капіталу – 3 гр. од.

Яким буде співвідношення праці й капіталу, що забезпечить найменші витрати при виробництві 64 одиниць продукції?

Яке співвідношення праці й капіталу забезпечить максимальний прибуток фірми?

Якщо фірма застосовує таке співвідношення праці й капіталу, що забезпечує їй максимальний прибуток, то чи гарантує це співвідношення одночасно мінімальні витрати?

За умови, що фірма отримує максимальний прибуток, знайдіть загальний обсяг продукту (TP), загальну виручку (TR), загальні витрати (TC) та величину прибутку.

Кількість одиниць капіталу	MP _K	Кількість одиниць праці	MP _L
1	21	1	10
2	18	2	8
3	15	3	6
4	12	4	5
5	9	5	4
6	6	6	3
7	3	7	2

Задача 5. Попит на працю представлено у вигляді функції: $L=10-0,2W$, де L-чисельність зайнятих робітників, W-погодинна заробітна плата. Пропонують свою працю 7 чол. Двоє з них готові працювати при оплаті 40 гр. од./год., ще двоє- 25 гр. од./год. Визначити: 1) Скільки робітників буде прийнято і за яким рівнем оплати? 2) Якщо держава законодавчо встановить мінімальний рівень оплати 40 гр. од./год., скільки робітників буде прийнято в цьому випадку?

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 5 включає два укрупнені елементи (теми):

4.1. Економічна ефективність і добробут.

4.2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання.

Основні навчальні цілі: з'ясувати розбіжності між загальною і частковою рівновагою; вивчити механізм дії зворотних зв'язків в економіці; з'ясувати, що розуміють під Парето-оптимальним станом економіки й сформулювати їх; проаналізувати неокласичну і кейнсіанську моделі загальної рівноваги; визначити критерії добробуту; сформулювати першу та другу теореми добробуту; охарактеризувати позитивні й негативні зовнішні ефекти; визначити сутність та характерні ознаки суспільних благ; визначити сутність суспільного вибору та економічну оцінку суспільних проектів.

Основні терміни та поняття.

Аналіз „витрати-вигоди”. Асиметрія інформації. Вальрасівська (неокласична) модель загальної рівноваги. Вартість надлишкового попиту. Виключення зі споживання. Голосування. Гранична норма трансформації. Групове суспільне благо. Друга теорема добробуту. „Ефект дверей, що крутяться”. Ефективність за Парето. Ефективність в обміні. Ефективність у виробництві. Загальна ринкова рівновага. Закон Вальраса. Змішане благо. Кейнсіанська модель загальної рівноваги. Конкурентність у споживанні. Контрактна крива. Коробка Еджворта. Критерій Парето. Модель медіанного виборця. Модель Кларка-Гровза. Модель Тібу. Несхильність до ризику. Не транзитивність уподобань. Оптимум Парето. Перша теорема добробуту. Пошук політичної ренти. Правило більшості. Правило одностайності. Правило Самуельсона. „Проблема безбілетника”. Суспільне благо. Суспільний вибір. „Теорема неможливості» Ерроу. Часткова ринкова рівновага. Чисте суспільне благо.

Тема 4.1. Економічна ефективність і добробут

Зміст теоретичної частини заняття

1. Засади загальної рівноваги. Модель загальної рівноваги: класична і кейнсіанська. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.
2. Критерії та оптимум Парето. Обмін та розподіл ресурсів. Парето-оптимальний розподіл. Діаграма Еджуорта.
3. Теорія загальної рівноваги й політика добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Питання для обговорення

1. Сутність загальної рівноваги.
2. Яка система рівнянь описує загальну рівновагу за Вальрасом? Поясніть закон Вальраса.
3. У чому полягає загальна рівновага за Парето?
4. У чому полягає ефект зворотного зв'язку?
5. Поясніть Парето-оптимальний розподіл ресурсів.
6. Побудуйте і поясніть діаграму Еджуорта.
7. Оптимум і квазіоптимум ринкової системи.
8. Визначити критерії оцінки добробуту.

Практична частина заняття

Задача 1. Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці і капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0.5}L^{0.5}$, залежність випуску продукції В — $Q_B = K^{0.2}L^{0.8}$. Побудуйте криву виробничих контрактів.

Задача 2. Олена має 8 стаканів молока і 2 булочки. Андрій має 2 стакани молока і 4 булочки. За таких умов гранична норма заміни молока на булочки у Олени становить 3, а в Андрія – 1. Накресліть діаграму Еджворта і покажіть, чи є такий розподіл ефективним.

Задача 3. Крива виробничих потужностей описується рівнянням $X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X, Y) = X \times Y$. Визначте оптимальний обсяг виробництва товарів. Чи може комбінація товарів X і Y, з точки зору суспільства бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

Тема 4.2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання

Зміст теоретичної частини заняття

1. Зовнішні ефекти: сутність, форми прояву, методи корекції.
2. Суспільні блага і ефективність. Оптимізація суспільного вибору. Економічна ефективність суспільних проектів.

Питання для обговорення

1. Зовнішні ефекти: негативні й позитивні.
2. Адміністративне регулювання зовнішніх ефектів.
3. Податкове регулювання зовнішніх ефектів.
4. Аналоги ринкових механізмів.
5. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів.
6. „Трагедія общин”.
7. Суспільні блага і ефективність.
8. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина заняття

Задача 1. На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці

$QD_1 = 10 - p$, а попит другої – $QD_2 = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

II. Матеріали до організації самостійної роботи студентів:

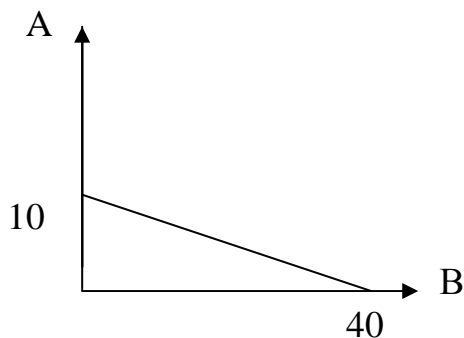
II. 1. Типові задачі та їх розв'язання. Задачі для самостійної роботи студентів за змістовими модулями

Типові задачі та їх розв'язання

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

Задача 1

Визначити ціни товарів А і В, скласти рівняння бюджетної лінії, якщо величина доходу $I=100$ гр. од., а бюджетна лінія виглядає в такий спосіб:

Вирішення

Загальний вид рівняння бюджетної лінії: $I = P_A \cdot A + P_B \cdot B$.

Після перетворень одержуємо: $B = I / P_B - (P_A / P_B) \cdot A$, де

P_A і P_B - ціни товарів А и В;

А й В - фізичні об'єми товарів.

Якщо купити максимум товарів А, то для покупки товарів В не залишиться засобів. Тому, наприклад, якщо $A=40$, то $B=0$.

Таким чином, $I = P_A \cdot A_{\max} + P_B \cdot 0 = P_A \cdot A_{\max}$, тобто $100 = P_A \cdot 40 \Rightarrow P_A = 2,5$ гр. од.

Якщо купити максимум товарів В, то для покупки товарів А не залишиться засобів. Тому, наприклад, якщо $B=10$, то $A=0$.

Таким чином, $I = P_A \cdot 0 + P_B \cdot V_{\max} = P_B \cdot V_{\max}$, тобто $100 = P_B \cdot 10 \Rightarrow \Rightarrow$
 $P_B = 10$ гр. од.

Рівняння бюджетної лінії:

$$B = I / P_B - (P_A / P_B) \cdot A = 100 : 10 - 2,5 : 10 \cdot A = 10 - 0,25 A.$$

ЗМ 2. Попит, пропозиція, їх взаємодія. Концепція еластичності

Задача 1

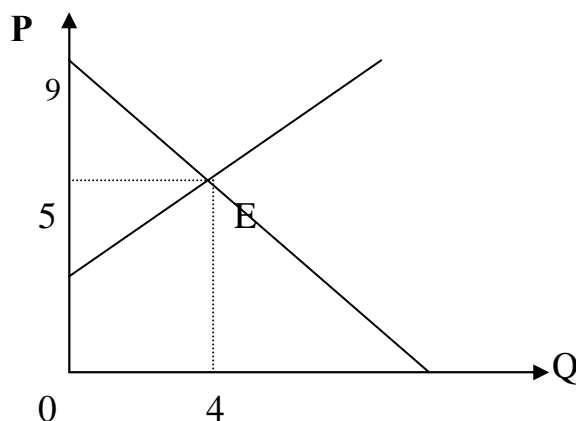
Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Графічно й аналітично визначити рівноважні ціну й об'єм.

Графічне вирішення

В одній системі координат будуюмо прямі попиту та пропозиції.

Таким чином, рівноважна ціна $P = 5$; рівноважний об'єм $Q = 4$.

Аналітичне вирішення

При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6,$$

$$3p = 15,$$

$$p = 5 - \text{рівноважна ціна}$$

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм.

Задача 2

Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Визначити рівноважні ціну й об'єм, а також розміри дефіциту й надвиробництва при $p = 4$; $p = 6$.

Вирішення

При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6$$

$$3p = 15$$

$$p = 5 \text{ - рівноважна ціна}$$

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм.

Якщо $p=4$, тобто менше рівноважної величини 5, то виникає дефіцит з перевагою величини попиту, тобто $\Delta Q = Q_D - Q_s = Q_D(4) - Q_s(4) = 5 - 2 = 3$.

Якщо $p=6$, тобто більше рівноважної величини 5, то виникає надвиробництво з перевагою величини пропозиції, тобто

$$\Delta Q = Q_s - Q_D = Q_s(6) - Q_D(6) = 6 - 3 = 3.$$

Задача 3

Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Уводиться поштучний податок на продавця в розмірі 1,5 грн.

Визначите:

- 1) рівноважні ціну й об'єм до введення податку;
- 2) нові рівноважні ціну й об'єм після введення податку;
- 3) ціни бруто й нетто;
- 4) суми податкових надходжень у бюджет;
- 5) суми податкового тягаря продавця й покупця.

Вирішення

1) При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6$$

$$3p = 15$$

$$p = 5 \text{ грн. - рівноважна ціна}$$

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм;

2) введення податку на продавця не впливає на рівняння попиту, але змінює рівняння пропозиції:

$$Q_s = 2(p - 1,5) - 6 = 9 - 2p,$$

$$9 - p = 9 - 2p,$$

$$3p = 18,$$

$$p = 6 \text{ гр. од. - нова рівноважна ціна,}$$

$$Q = 3 - \text{новий рівноважний об'єм;}$$

3) ціну брутто платить покупець продавцеві, тобто мова йде про нову рівноважну ціну $p = 6 \text{ гр. од.};$

ціну нетто одержує продавець після сплати поштучного податку 1,5 гр. од., тобто ціна нетто рівна $6 - 1,5 = 4,5 \text{ гр. од.};$

4) якщо за одну продану одиницю товару продавець сплачує 1,5 грн. податку, то за 3 рівноважні штуки він забезпечує $1,5 \cdot 3 = 4,5 \text{ гр. од.}$ у вигляді податкових надходжень у бюджет;

$$\text{б) тягар (втрати) продавця: } \Delta \text{ продавця} = (5 - 4,5) \cdot 3 = 1,5 \text{ гр. од.};$$

$$\text{7) тягар (втрати) покупця: } \Delta \text{ покупця} = (6 - 5) \cdot 3 = 3 \text{ гр. од.}$$

Задача 4

Визначите величину ринкового попиту на товар трьома методами (табличним, графічним і аналітичним), якщо дані такі рівняння:

$$Q_A = 6 - p,$$

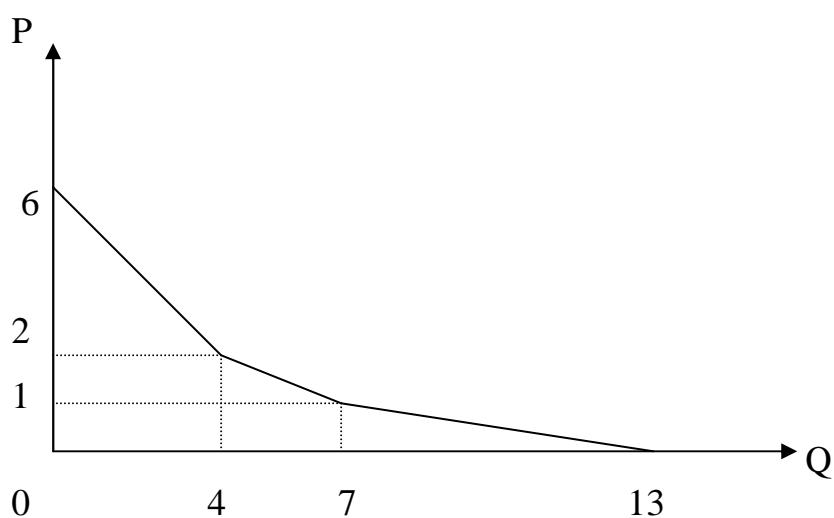
$$Q_B = 4 - 2p,$$

$$Q_C = 3 - 3p.$$

Табличний метод

P	Q _A	Q _B	Q _C	Q _D =Q _A +Q _B +Q _C
6	0	0	0	0
2	4	0	0	4
1	5	2	0	7
0	6	4	3	13

Графічний метод

Аналітичний метод:

$$Q_D = \begin{cases} 0, & \text{якщо } p \geq 6 \\ 6 - p, & \text{якщо } 2 \leq p < 6 \\ 10 - 3p, & \text{якщо } 1 \leq p < 2 \\ 13 - 6p, & \text{якщо } 0 \leq p < 1 \end{cases}$$

Якщо $p \geq 6$, то $Q_D = 0$.

Якщо $2 \leq p < 6$, то не дорівнює нулю тільки $Q_A = 6 - p$.

Якщо $1 \leq p < 2$, то не дорівнюють нулю

$$\left. \begin{aligned} Q_A &= 6 - p \\ Q_B &= 4 - 2p \end{aligned} \right\}$$

Таким чином, $Q_A + Q_B = (6 - p) + (4 - 2p) = 10 - 3p$.

Якщо $0 \leq p < 1$, то не дорівнюють нулю

$$\left. \begin{aligned} Q_A &= 6 - p \\ Q_B &= 4 - 2p \\ Q_C &= 3 - 3p \end{aligned} \right\}$$

Таким чином, $Q_A + Q_B + Q_C = (6 - p) + (4 - 2p) + (3 - 3p) = 13 - 6p$.

Задача 5

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо рівняння пропозиції: $Q_S = 3p - 4$; $p = 2$.

Вирішення

$$E_S = Q'(p) \cdot (p / Q_S) = 3 \cdot (2/2) = 3 \quad \text{Якщо } p = 2, \text{ то } Q_S = 3 \cdot 2 - 4 = 2.$$

У такий спосіб:

- 1) пропозиція еластично, тому що $|E_S| > 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину пропозиції на 3 % у тому ж напрямку.

Задача 6

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту, якщо запропоновані такі дані:

P	Q _D
4	1
3	2

Вирішення

$$E_D = \frac{Q_2 - Q_1}{Q_2 + Q_1} : \frac{P_2 - P_1}{P_2 + P_1} = \frac{2 - 1}{2 + 1} : \frac{3 - 4}{3 + 4} \approx -2,3$$

У такий спосіб:

- 1) попит еластичний, тому що $|E_D| > 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину попиту на 2,3 % у протилежному напрямку.

Задача 7

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт перехресної еластичності попиту, якщо запропоновані наступні дані:

P_A	Q_{DB}
5	2
3	3.

Вирішення

$$E_D = \frac{Q_{DB2} - Q_{DB1}}{Q_{DB2} + Q_{DB1}} : \frac{P_{A2} - P_{A1}}{P_{A2} + P_{A1}} = \frac{3-2}{3+2} : \frac{3-5}{3+5} \approx -0,8.$$

У такий спосіб:

- 1) попит нееластичний, тому що $|E_D| < 1$;
- 2) зміна ціни товару А на 1% змінює величину попиту на товар У на 0,8% у протилежному напрямку;
- 3) тому що E_D має негативний знак, то мова йде про взаємозамінні товари.

Задача 8

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо рівняння попиту: $Q_D = 4 + 3I$; $I = 2$.

Вирішення

$$E_D = Q'(I) \cdot (I / Q_D) = 3 \cdot (2/10) = 0,6 \quad \text{Якщо } I = 2, \text{ то } Q_D = 4 + 3 \cdot 2 = 10.$$

У такий спосіб:

- 1) попит нееластичний, тому що $|E_D| < 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину попиту на 0,6 % у тому ж напрямку;
- 3) тому що E_D має позитивний знак, то мова йде про нормальні товари;
- 4) тому що $E_D < 1$, то досліджується товар першої необхідності.

ЗМ 2. Теорія підприємства: виробництво і витрати

Задача 1

Заповніть таблицю:

Q (об'єм)	ТС (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	МС (граничні витрати)
0	20						
1	35						
2	47						
3	79						

Вирішення

FC постійні при будь-якому об'ємі, у тому числі при $Q=0$ (FC завжди рівні 20).

$VC = TC - FC$, тобто VC послідовно рівні: 0; 15; 27; 59.

$AFC = FC : Q$, тобто AFC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 20; 10; 6,7.

$AVC = VC : Q$, тобто AVC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 15; 13,5; 19,7.

$ATC = TC : Q = AFC + AVC$, тобто ATC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 35; 23,5; 26,4.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 15; 12; 32.

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q (об'єм)	ТС (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	МС (граничні витрати)
0	20	20	0	-	-	-	-
1	35	20	15	20	15	35	15
2	47	20	27	10	13,5	23,5	12
3	79	20	59	6,7	19,7	26,4	32

ЗМ 3. Теорія ринкових структур. Ринки ресурсів

Задача 1

Заповніть таблицю. Визначіть оптимальний обсяг виробництва в умовах чистої конкуренції при ціні $p=10$ гр.од.

Який рівень цін змусить закрити фірму?

Який рівень цін дозволяє мінімізувати збитки, але не закрити фірму?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR (загальний виторг)	MR (граничний виторг)	I (прибуток або збиток)
0	4									
1	8									
2	18									
3	39									

Вирішення

FC постійні при будь-якому обсязі, у тому числі при $Q=0$ (FC завжди рівні 4).

$VC = TC - FC$, тобто VC послідовно рівні: 0; 4; 14; 35.

$AFC = FC : Q$, тобто AFC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 4; 2; 1,3.

$AVC = VC : Q$, тобто AVC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 4; 7; 11,7.

$ATC = TC : Q = AFC + AVC$, тобто ATC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 8; 9; 13.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 4; 10; 21.

$TR = p \cdot Q$, тобто TR послідовно дорівнює: 0; 10; 20; 30.

$MR = (TR : Q) = p = 10$ при будь-якому значенні Q, починаючи з $Q=1$.

$I = TR - TC$, тобто I послідовно дорівнює: -4; 2; 2; -9

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR (загальний виторг)	MR (граничний виторг)	I (прибуток або збиток)
0	4	4	0	-	-	-	-	0	-	-4
1	8	4	4	4	4	8	4	10	10	2
2	18	4	14	2	7	9	10	20	10	2
3	39	4	35	1,3	11,7	13	21	30	10	-9

Оптимальний обсяг виробництва визначається двома методами:

- 1) при максимальному прибутку, $I_{\max}=2$ при $Q=1$; $Q=2$;
- 2) при дотриманні рівності: $MR=MC$, тобто при $Q=2$.

Висновок: обсяг виробництва оптимальний при $Q=2$.

Для закриття фірми необхідна умова: $p < AVC_{\min}$, тобто $p < 4$.

Для мінімізації збитків, не закриття фірми необхідна умова:
 $AVC_{\min} < p < ATC_{\min}$, тобто $4 < p < 8$.

Задача 2

Заповнити таблицю, визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах чистої монополії:

Q	P	TC	ATC	MC	TR	MR	I
1	4	4					
2	3	5					
3	2	9					
4	1	16					

Вирішення

$ATC=TC : Q$, тобто AFC послідовно рівні: 4; 2,5; 3; 4.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q = 2$: 1; 4; 7.

$TR = p \cdot Q$, тобто TR послідовно дорівнює: 4; 6; 6; 4.

$MR = (TR : Q)$, тобто MR послідовно дорівнює, починаючи з $Q = 2$: 2; 0; -2.

$I = TR - TC$, тобто I послідовно дорівнює: 0; 1; -3; -12.

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q	P	TC	ATC	MC	TR	MR	I
1	4	4	4	-	4	-	0
2	3	5	2,5	1	6	2	1
3	2	9	3	4	6	0	-3
4	1	16	4	7	4	-2	-12

Оптимальний обсяг виробництва визначається двома методами:

1) при максимальному прибутку, $I_{\max} = 1$ при $Q = 2$;

2) при дотриманні рівності: $MR = MC$.

Якщо $Q = 2$, то $MR > MC$, або $2 > 1$.

Якщо $Q = 3$, то $MR < MC$, або $0 < 4$, що не оптимально й вимагає зниження Q .

Висновок: обсяг виробництва оптимальний при $Q = 2$, коли $MR > MC$ і обидві граничні величини близькі за значенням.

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

Задача 1

На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

Вирішення

1. Функція попиту суспільного блага будується сумуванням індивідуальних попитів по вертикалі и відповідно має наступний вигляд:

$$P_1 = 10 - Q ; P_2 = 5 - 0,5 Q; P_{1+2} = 15 - 1,5 Q.$$

Звідси $QD_{\text{суп.}} = 10 - 0,67p$.

2. Суспільно оптимальний рівень освітлення околиці дорівнює при $p = 5$:

$$Q = 10 - 0,67p = 10 - 0,67 \cdot 5 = 6,65.$$

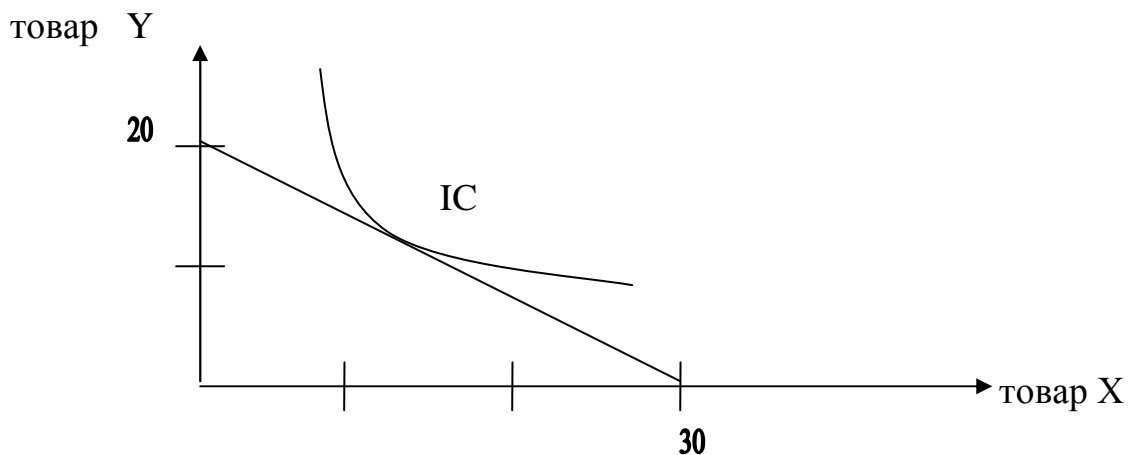
Задачі для самостійної роботи студентів за змістовими модулями

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

1. Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 гр. од. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ гр. од., $P_B = 4$ гр. од. Визначити рівноважний набір товарів А та В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

2. На графіку подано криву байдужості й бюджетну лінію певного споживача. Визначити дохід споживача, якщо ціна товару Y становить 10 гр. од. Якою є ціна товару X? Як зміниться положення бюджетної лінії за $p_Y = 5$ гр. од.? Записати рівняння двох бюджетних ліній, визначивши їх нахил.

3. Дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалюйте цю криву, виходячи з того, що ціни товарів А і В становлять відповідно 1,5 і 1 грн., а споживач має намір витратити 24 грн. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В, щоб оптимізувати їх споживання?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

4. Намалюйте криву байдужості споживача, для якого товари А і В мають абсолютну комплементарність. Як збільшення доходу споживача за решти рівних умов змінить оптимум споживання?
5. Функція корисності має вигляд: $U = 2 - x - y$:
- 1) Визначити рівновагу споживача, якщо ціна товару Х 1 гр. од., а товару У 4 гр.од.
 - 2) Виходячи з дію ефекту доходу й ефекту заміщення, визначити зміни у споживанні, якщо ціна товару Х збільшилася до 4 гр. од..
6. Функція попиту $Q_D = 70 - 2p$, функція пропозиції $Q_S = 10 + p$, де Q_D – величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару. Визначити точку рівноваги на ринку даного товару. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник, у розмірі 9 грн. Визначити рівноважний обсяг продажу; ціну брутто і нетто; розміри податків, які сплачують продавці й покупці.
7. Індивідуальний попит трьох споживачів задано аналітично: $Q_{D1} = 70 - 2p$; $Q_{D2} = 75 - 5p$; $Q_{D3} = 60 - 3p$. Визначити аналітично й графічно ринковий попит на ринку даного товару.
8. Крива попиту задана аналітично $Q_D = 600 - 2p$, де Q_D – величина попиту; p – ціна. Функція пропозиції має вигляд: $Q_S = 300 + 4p$, де Q_S – величина пропозиції; p – ціна. Аналітично й графічно визначити рівноважну ціну і обсяг продажу. Припустимо, що гранична ціна даного товару 10 грн., проаналізуйте ситуацію на ринку даного товару.
9. Функція попиту має вигляд: $Q_D = 2100 - 3p$. При якій ціні цінова еластичність попиту (E_D) дорівнюватиме (-0.75)? Q_D - величина попиту; p - ціна товару.

10. Визначити коефіцієнт перехресної еластичності попиту, використавши дані таблиці.

Варіанти	Ціна товару А ,грн.	Попит на товар В, шт.
1	56	125
	64	100
2	110	4000
	112	8000
3	7	830
	21	990

11. Функція попиту населення на даний товар: $Q_D = 200 - 0,5 p$, функція пропозиції: $Q_S = 2p - 50$, де Q_S - величина попиту; Q_S - обсяг пропозиції; p -ціна товару. Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що даний товар субсидується з бюджету. За кожен проданий одиницю товару виробник отримує 10 гр. од. з бюджету. Визначити ціну (брутто, нетто), обсяг продажу, загальну суму субсидій.

12. Еластичність попиту за ціною дорівнює 0.25, за доходом-0.6. У майбутньому передбачається збільшення доходів на 5%, загальний рівень цін залишиться незмінним. На скільки зміниться попит на даний товар, якщо ціна товару зменшиться на 8% ?

13. Звернемо увагу на рядки українського поета 19 ст. Л. Боровиковського:

„Голодний серед степу знайшов мішок з грошима.

Узяв та й кинув геть: „Я думав – з сухарями”.

Що можна сказати про MRS грошей і сухарів у даній ситуації? Чи можливо побудувати карту байдужості грошей і сухарів? Яка аксіома порядкового підходу тут порушена?

14. Нам відомий парадокс А.Сміта „алмаз-вода”. Поет Є. Євтушенко у поетичній формі описав парадокс „алмаз-пиво”:

„ Алмазницы

толкуются в мирненском продмаге – пиво выкинули!

Нет разницы,

Копать картошку иль брильянты – попривыкнули!

Но уважают глубоко
 мужья холодное пиво,
 а здесь найти алмазы более легко».

У чому полягає мікроекономічний зміст парадоксу Є.Євтушенка? Відобразіть дану ситуацію графічно.

ЗМ 2. Теорія виробництва: виробництво і витрати

1. Постійні витрати фірми складають 60 грн., змінні наведено в таблиці. Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) й граничні витрати. Проаналізуйте графіки постійних, змінних і граничних витрат.

Обсяг виробництва, од.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати, грн.	45	85	120	150	185	225	270	325	390	465

2. Виробнича функція фірми має вигляд: $Q = 100 KL$, де Q – обсяг виробництва, K – витрати капіталу, L – витрати праці.

Якщо ціна праці дорівнює 30 грн., а капіталу 120 грн., то чому будуть дорівнювати середні витрати виробництва при обсязі випуску 100 одиниць? 300 одиниць?

3. За наведеними в таблиці даними обчисліть ринкову ціну, сукупні, змінні й загальні середні витрати. Визначте, що має робити фірма - збільшити чи зменшити випуск продукції, чи припинити виробництво?

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
	1000	5000		1500			5,5	5,0

4. Задача. Заповніть таблицю і визначте, який обсяг виробництва вибере фірма, яка бажає максимізувати прибуток при ціні 5 грн. За якої ціни фірма має закритися?

Q	TC	FC	VC	MC	ATC	AFC	AVC
0	4	2					
1	8						
2	10						
3	14						
4	20						

5. За наведеними у таблиці даними обчисліть ринкову ціну, сукупні, змінні й загальні середні витрати. Визначте, що має робити фірма – збільшити, зменшити випуск продукції чи припинити виробництво?

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
	1000	5000		1500			5,5	5,0

6. Постійні витрати фірми складають 50 грн., змінні наведено в таблиці. Визначіть загальні, середні (постійні, змінні, загальні) й граничні витрати. Проаналізуйте графіки постійних, змінних і граничних витрат.

Обсяг виробництва, од.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати, грн.	40	80	100	120	160	220	280	340	425	485

7. Функція загальних витрат у короткостроковому періоді має вигляд:

$$TC = Q^2 - 8Q + 24Q + 6.$$

Визначити функції граничних і середніх витрат.

8. Фірма використовує у виробничому процесі працю й капітал. Ціна одиниці праці $P_L = 50$ гр. од., а ціна одиниці капіталу $P_K = 100$ гр. од. У таблиці наведено показники виробничого процесу й динаміку K, L, TP .

Визначити: $VC, FC, TC, AFC, AVC, ATC$ та MC даного виробничого процесу.

9. Власник фірми сплатив найманим робітникам 50 тис. гр. од. Плата відсотків за кредит склала 100 тис. гр. од.; амортизаційні відрахування 50 тис. гр. од.; витрати на сировину, опалення, освітлення, ремонт і т.п. 30 тис. гр. од. Сукупний дохід фірми склав 300 тис. гр. од.

Якщо б власник фірми сам улаштувався на посаду управляючого іншою фірмою, то одержував би там заробітну плату 60 тис. гр. од. Від вкладень свого капіталу в інше підприємство він міг би одержувати 20 тис. гр. од.

Визначити бухгалтерські витрати; економічні витрати; бухгалтерський прибуток; економічний прибуток. На основі отриманих показників визначите, чи треба власникові продовжувати свою справу?

ЗМ 3. Теорія ринкових структур і ринки факторів виробництва

1. Фірма монополізувала виробництво певного товару. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 50 + Q^2$, тобто постійні витрати фірми 50 грн., а змінні - Q^2 (Q – обсяг виробництва). Попит на продукцію фірми-монополіста задано функціонально $p = 40 - Q$. Визначити, яку кількість товару буде виробляти фірма-монополіст, щоб максимізувати свій прибуток.

2. Фірма випускає товар в умовах чистої монополії. Функція попиту на цей товар має вигляд: $Q_D = 152 - 0.5p$. Функція загальних витрат фірми: $TC = 500 + 4Q + 8Q^2$, де Q - обсяг виробництва; p - ціна товару. Визначити точку рівноваги фірми - монополіста й розмір її прибутку.

3. Функція загальних витрат фірми, яка працює в умовах досконалої конкуренції, має вигляд: $TC = 0,1Q^2 + 15Q + 10$. Ринкова ціна становить 25 гр. одиниць. Визначити точку рівноваги фірми - монополіста та максимальний прибуток.

4. Порівняйте значення індекса Лінда для:

- а) двох провідних фірм у галузі, якщо їх частки становлять: $K_1 = 40\%$, $K_2 = 45\%$;
- б) для трьох провідних фірм у галузі, якщо їх частки становлять: $K_1 = 30\%$, $K_2 = 20\%$, $K_3 = 10\%$.

5. Фірма-монополіст має криву сукупного виторгу: $TR = 100Q - Q^2$ і криву граничних витрат: $MC = 10 + Q$.

Визначити:

- а) оптимальний обсяг виробництва і ціну, за якою товар буде проданий, якщо фірма функціонує як проста монополія;
- б) оптимальний обсяг виробництва і ціну продукції за умови, що уряд прийняв рішення про демонополізацію і галузь стала досконало конкурентною.

6. Функція валових витрат монополістичного конкурента має вигляд:

$TC = 200 + 30Q$. Функція попиту на продукцію фірми описується рівнянням: $P = 60 - 0,2Q$. Визначити оптимальний обсяг виробництва продукції і ціну, за яких монополістичний конкурент зможе отримати максимальний прибуток.

7. Дуополісти Курно стикаються з кривою ринкового попиту $P = 40 - 2Q$, де Q – ринковий попит. Кожен може виготовляти продукцію за умови граничних витрат, рівних 20 гр. од.

Зобразіть графічно функції реакції дуополістів й визначте рівноважну ціну та обсяг випуску.

8. Фірма функціонує на ринку монополістичної конкуренції. Граничний доход фірми описується рівнянням: $MR = 20 - 2Q$, а граничні витрати:

$$MC = 3Q - 10.$$

Визначте величину надлишкових виробничих потужностей фірми, якщо мінімальні довгострокові середні витрати становлять 11 гр. од.

9. Фірма наймає робітників і виробляє продукцію в умовах досконалої конкуренції. Заповніть таблицю і побудуйте криву попиту на працю в умовах досконалої конкуренції. Ціна одиниці продукції фірми складає 5 гр. од. Скільки робітників доцільно залучати, якщо заробітна плата становить 20 гр. од.

L	TP, од.	MP, од.	TR, од.	MRP, од.
1	30	30		
2		26		
3			380	
4				70
5				
6	106	6		
7	110			
8				5

10. У виробництві продукції фірма застосовує два види ресурсів – працю і капітал. Ціна одиниці праці становить 8 гр. од. / год., а ціна одиниці капіталу – 12 гр. од. / год. За певного рівня випуску граничний продукт праці становить 40 одиниць, а граничний продукт капіталу – 60 одиниць.

Визначте, чи мінімізує фірма свої сукупні виробничі витрати, чи їй потрібно змінити співвідношення ресурсів?

11. Фірма використовує 10 одиниць ресурсу А і виробляє 150 одиниць товару, а коли наймає 11 –ту одиницю ресурсу, то обсяг виробництва збільшується до 160 одиниць. Ціна одиниці ресурсу 100 гр. од. Чому дорівнює граничний виторг від граничного продукту, якщо $MR = 50$ гр. од.?

12. У галузі діють дві фірми, граничні витрати яких однакові і дорівнюють нулю. Попит на продукцію галузі описується рівнянням: $P = 100 - Q$.

Визначити:

а) обсяг виробництва за умов, що галузь є конкурентною;

б) обсяг виробництва за умов, що фірми об'єднуються в картель.

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

1. На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці

$Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.

2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

2. Готовність мешканців трьох будинків платити за озеленення двору (посадка дерев) виражається наступними функціями попиту: $P_1 = 70 - Q$;

$P_2 = 50 - Q$; $P_3 = 30 - Q$, де P – максимальна сума грошей, що мешканці готові заплатити за i -дерево відповідно першого, другого й третього будинків.

Витрати на посадку одного дерева мають вигляд: $TC = 2Q + 0,5Q^2$

Визначити:

а) кількість дерев, що відповідає оптимуму Парето й відповідні граничні витрати. Зобразити ситуацію графічно;

б) скільки дерев буде посаджено, якщо ціна за дерево встановлена на рівні граничних витрат;

в) скільки дерев буде посаджено, якщо ціна за дерево встановлена на рівні середніх витрат.

3. На розгляд комітету з проблем екології послідовно були подані чотири природоохоронних проекти: А, Б, В, Г. При цьому суспільні витрати, пов'язані з реалізацією кожного з них, перевищували витрати попередніх. Використавши дані таблиці, визначте й обґрунтуйте, який з поданих проектів доцільно реалізувати.

Проект	Сукупні суспільні витрати	Сукупні суспільні вигоди
А	5	7
Б	9	13
В	14	18
Г	20	21

II. 2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

I. Чи правильні наступні твердження?

1. Щоб теорія мала практичне застосування, вона повинна підтверджуватись у кожному певному випадку.
A. Так B. Ні
2. Нормативна економіка орієнтована на аналіз питання „як повинно бути”, а не на констатацію „як є”.
A. Так B. Ні
3. Криві байдужості ніколи не перетинаються .
A. Так B. Ні
4. Гранична корисність – це зміна загальної корисності, яка викликана споживанням додаткової одиниці блага.
A. Так B. Ні
5. Нахил кривої байдужості вимірює відносну граничну корисність двох товарів .
A. Так B. Ні
6. Нахил бюджетної лінії залежить від співвідношення цін двох товарів.
A. Так B. Ні
7. Ефект заміни при зростанні ціни на товар призводить до зменшення попиту на цей товар.
A. Так B. Ні
8. Лінія „доход—споживання” нахилена догори праворуч, якщо обидва товари є нормальними.
A. Так B. Ні
9. Загальна корисність збільшується при зростанні рівня споживання.
A. Так B. Ні
10. Бюджетна лінія зсувається праворуч і займає положення, паралельно вихідному, якщо доход споживача зростає.
A. Так B. Ні
11. Крива попиту при збільшенні ціни товару зсувається ліворуч.
A. Так B. Ні
12. Зсув кривої пропозиції праворуч означає, що виробники пропонують більшу кількість продукту за кожним рівнем цін.
A. Так B. Ні
13. Точка одиничної еластичності попиту знаходиться на середині лінії попиту.
A. Так B. Ні
14. Крива абсолютно нееластичного попиту є вертикальною.
A. Так B. Ні

15. Чим менше замінників має продукт, тим більш еластичним є попит на нього.

А. Так

Б. Ні

16. Крива попиту показує, що при зниженні ціни обсяг попиту зростає.

А. Так

Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь

1. Загальна корисність зростає тільки в разі, якщо гранична корисність :

А. Зменшується.

Б. Збільшується

В. Є величиною позитивною.

Г. Збільшується низькими темпами.

2. Нахил бюджетної лінії відображає:

А. Кількість одного блага, яку споживач згоден поміняти на таку ж кількість іншого блага, щоб залишитися на тому ж рівні добробуту.

Б. Межі можливого споживання двох благ при певних цінах на них.

В. Співвідношення цін двох благ.

Г. Підвищення граничної норми заміщення одного блага іншим.

3. Для товару Гіффена :

А. Ефект заміщення більший за ефект доходу.

Б. Ефект заміщення менший за ефект доходу.

В. Обсяг споживання зростає зі збільшенням доходу.

Г. Лінія попиту має від'ємний нахил.

4. Збільшення доходу споживача графічно відображується у :

А. Зміні нахилу бюджетної лінії.

Б. Паралельному зсуві бюджетної лінії праворуч.

В. Паралельному зсуві бюджетної лінії ліворуч.

Г. Зменшенні нахилу бюджетної лінії.

Д. Збільшенні нахилу бюджетної лінії.

5. Положення та нахил кривої байдужості для певного споживача пояснюється :

А. Його перевагами й розміром доходу.

Б. Тільки цінами товарів, що він купує.

В. Перевагами, розміром доходу та цінами товарів, що він купує.

Г. Перевагами споживача.

Д. Цінами товарів, що він купує.

6. Закон пропозиції, якщо ціни зростають, а інші умови не змінюються, виявляються:

- А. У зростанні пропозиції.
- Б. У зниженні пропозиції.
- В. У зростанні обсягу пропозиції.
- Г. У зниженні обсягу пропозиції.

7. Еластичність попиту за доходом залежить від:

- А. Ціни товару.
- Б. Смаків споживача.
- В. Рівня грошового доходу споживача.
- Г. Пропозиції певного товару.

8. Коефіцієнт цінової еластичності попиту показує:

- А. Реакцію покупця на зміну ціни.
- Б. Ступінь зміщення кривої попиту внаслідок зміни доходів.
- В. Нахил кривої попиту.
- Г. Реакцію споживача на зміну цін товарів субститутів.

9. Якщо коефіцієнт перехресної еластичності попиту за ціною більше ніж нуль, то товари є:

- А. Субститутами.
- Б. Комплементарними.
- В. Незалежними.
- Г. Нормальними.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Корисність.
- Б. Крива байдужості.
- В. Норма заміщення.
- Г. Карта байдужості.
- Д. Набір байдужості.
- Е. Рівновага споживача.

1. Стан споживача, за якого він купує товари за даними цінами у такому обсязі, що витрачає весь дохід і максимізує корисність.

2. Здатність блага задовольняти потребу.

3. Крива, що відображує набори двох товарів, які мають однакову корисність.

4. Набір варіантів споживчого вибору, кожний з яких має однакову корисність.

5. Крива, що з'єднує всі точки споживчої рівноваги, при зміні цін, на карті байдужості.

6. Співвідношення, при якому одне благо може бути замінено іншим без зміни рівня корисності для споживача.

7. Сукупність кривих байдужості, кожна з яких показує різні рівні корисності.

2.

- А. Рівняння бюджетної лінії.
- Б. Умова рівноваги споживача.
- В. Величина, що характеризує нахил кривої байдужості.
- Г. Величина, що визначає нахил бюджетної лінії.
- Д. Зважена корисність.

1. $-P_y : P_x$
2. $M = P_x \cdot X + P_y \cdot Y$
3. $MU_a / P_a = MU_b / P_b = \dots = MU_n / P_n$
4. $MPS = - \Delta Y / \Delta X$
5. $MU_a : P_a$

3.

- А. Крива „ціна-споживання”.
- Б. Ефект заміни.
- В. Ефект доходу.
- Г. Крива „Доход-споживання”.
- Д. Крива Енгеля.

1. Тільки ті зміни у споживанні, які викликані виключно змінами відносної ціни товару при незмінному реальному доході, тобто при збереженні споживачем рівня корисності даного набору благ.
2. Крива, яка з'єднає всі точки рівноваги на карті байдужості по мірі збільшення доходу.
3. Тільки ті зміни в споживанні, які викликані виключно змінами реального доходу при незмінності відносних цін товару.
4. Графічна залежність витрат споживача на будь-яке благо або групу благ від його доходу.
5. Крива, яка є основою побудови кривої попиту.

4.

- А. Товари субституту.
- Б. Комплементарні товари.
- В. Зміна попиту.
- Г. Зміна обсягу попиту.
- Д. Зміна пропозиції.
- Е. Зміна обсягу пропозиції.

1. Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка викликана зміною цін на даний товар.
2. Товари, для яких зростання ціни одного приводить до падіння попиту на інший.
3. Зміна кількості товару, яку бажають і мають змогу придбати споживачі та яка пов'язана з дією нецінового фактору.

4. Товари, для яких зростання ціни одного призводить до росту попиту на інший.
5. Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка пов'язана з дією нецінового фактору.
6. Зміна кількості товару, яку споживачі спроможні й бажають придбати та яка зумовлена зміною ціни товару.

IV. Виберіть літеру, що відповідає правильному варіанту відповіді

1. Порушити ринкову рівновагу на ринку певного товару може :

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1 і 4	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 6 і 7	якщо правильне все, крім 5

1. Встановлення фіксованої ціни товару, яка вища за рівноважну.
2. Введення потоварного податку.
3. Субсидування виробника.
4. Встановлення фіксованої ціни товару, яка нижча за рівноважну.
5. Якщо попит дорівнює пропозиції.
6. Якщо знижуються ціни на ресурси.
7. Якщо обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції.

2. До факторів, що впливають на ступінь еластичності попиту за ціною належать:

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильне тільки 2 і 4	якщо правильне тільки 3	якщо правильне всі, крім 7

1. Наявність у товару замінників.
2. Фактор часу.
3. Доход споживача.
4. Час випуску товару.
5. Вид товару.
6. Питома вага видатків на даний товар у доході споживача.
7. Масштабність фактору виробництва.
8. Ефект приєднання до більшості.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Закон пропозиції – це

- 1 що виявляє
- 2 за інших рівних умов
- 3 пряму залежність між
- 4 обсягом виробництва
- 5 корінна властивість пропозиції
- 6 ціною товару
- 7 та

2. Еластичність попиту – це

- 1 будь-якого
- 2 попиту
- 3 ступінь реакції
- 4 величини
- 5 на зміну

VI. Тест – задачі

Виходячи з умов рівноважного споживчого вибору, визначити рівноважний набір.

1. Припустимо, що споживач 8 грошових одиниць свого доходу використовує на купівлю товарів А і В, ціни яких відповідно становлять 1 гр. один. та 2 гр. один.

Яка з поданих комбінацій товарів знаходиться на бюджетній лінії ?

- А. 8 А і 1 В.
- Б. 7 А і 1 В.
- В. 6 А і 6 В.
- Г. 5 А і 6 В.
- Д. 4 А і 4 В.

2. Споживач витрачає 20 гр. один. свого доходу на купівлю товарів А і В:

	Ціна товару	Кількість одиниць товару	TU	MU
Товар А	70	20	500	30
Товар В	50	12	1000	20

Щоб отримати максимальне задоволення споживач повинен:

- А. Купувати менше товару А і більше товару В.
- Б. Купувати задану кількість товару А і більше товару В.
- В. Купувати більше товару А і менше товару В.
- Г. Купувати більше товару А і задану кількість товару В.
- Д. Не змінювати структуру покупок, тому що вона є найкращою.

3. Ціна товару Х становить 1,5 гр. один., а товару У 1 гр. один. Якщо споживач оцінює граничну корисність товару У в 30 ютилів і має бажання максимізувати задоволення від купівлі товарів Х та У, то він повинен прийняти граничну корисність товару Х за:

- А. 15 ютилів.
- Б. 20 ютилів.
- В. 45 ютилів.
- Г. 75 ютилів.
- Д. В умовах немає достатньої інформації для відповіді на питання.

3. Ціна товару X становить 1,5 гр. од., а товару У 1 гр. од. Якщо споживач оцінює граничну корисність товару У в 30 ютилів і має бажання максимізувати задоволення від купівлі товарів X та У, то він повинен прийняти граничну корисність товару X за:

А. 15 ютилів

Б. 20 ютилів

В. 45 ютилів

Д. В умовах немає достатньої інформації для відповіді на запитання.

4. Функції попиту і пропозиції мають вигляд: $Q_d = 3000 - 1,5 p$;

$$Q_s = 3,5p - 600 .$$

Рівноважна ціна дорівнює : Рівноважний обсяг продажу дорівнює :

А. 700 грошових одиниць

А. 1850 одиниць

Б. 650 грошових одиниць

Б. 1675 одиниць

В. 600 грошових одиниць

В. 1500 одиниць

Г. 550 грошових одиниць

Г. 1325 одиниць

Д. 500 грошових одиниць

Д. 1150 одиниць

5. Якщо товарний податок становить 0,2 грошові одиниці, а обсяг виробництва 750 тис. одиниць, то величина податкових надходжень становить:

А. 375 тис. гр. од.

Б. 150 тис. гр. од.

В. 75 тис. гр. од.

Г. 37,5 тис. гр. од.

V. Графічні тестові завдання

1. Намалюйте криву байдужості та карту байдужості.

2. Намалюйте графіки граничної та загальної корисності корисності.

3. На графіку попиту показати:

А. Зміни величини попиту, обумовлені зростанням (зменшенням) цін.

Б. Зміни у попиті, обумовлені зменшенням (збільшенням) доходу споживача.

В. Зміни у попиті, обумовлені ростом (падінням) цін на товари-субститути.

Г. Зміни у попиті, обумовлені зниженням (зростанням) цін комплементарних товарів.

4. Покажіть графічно наступні ступені еластичності попиту за ціною:

А. Абсолютно нееластичний попит.

Б. Нееластичний попит.

В. Одинична еластичність.

Г. Еластичний попит.

Д. Абсолютно еластичний.

VI. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами й формулами

1. Крива Енгеля – це графічне відображення залежності _____ споживача на будь-яке благо або групу благ від _____ .
2. Надлишок споживача – це виграш споживача при купівлі, обумовлений перевищенням _____ одиниць товару, що купується над _____ .
3. Товари Гіффена – це товари _____ гатунку, які займають _____ місце у бюджеті споживача і які мають криву попиту з _____ нахилом ; для цих товарів ефект _____ від зміни ціни переважає дію ефекту _____ .
4. Нормальний товар – це товар, попит на який _____ при зростанні споживчих _____ .
5. Наведіть формулу рівняння бюджетної лінії, якщо задано ціни товарів X і Y _____ .
6. Закон попиту – це корінна _____ попиту, що виявляє _____ залежність між _____ товару і _____ попиту на товар, за інших рівних _____ .
7. Дією яких факторів викликане переміщення від однієї точки на кривій попиту до іншої _____ . Причиною такого переміщення є _____ . Як результат _____ пропозиції.
8. Зміщення кривої пропозиції догори ліворуч викликане дією _____ факторів. Наведіть приклади цих факторів (що найменше чотири) _____ .
Як результат дії цих факторів _____ .
9. За якою формулою визначається коефіцієнт еластичності попиту за ціною, якщо задано функцію попиту _____ .
10. Запишіть формулу перехресного коефіцієнту еластичності попиту _____ .

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

А. Незмінний ефект масштабу виробництва.

Б. Карта ізоквант.

В. Від'ємний ефект масштабу виробництва.

Г. Оптимальна лінія зростання.

Д. Позитивний ефект масштабу.

1. Сукупність ізоквант, кожна з яких вказує на максимально можливі обсяги випуску.
2. Лінія, що визначає довгостроковий шлях розширення фірми і яка проходить через точки дотику ізокоств і відповідних ізоквант.
3. Ситуація, за якої ріст обсягу виробництва на фірмі відстає від росту витрат ресурсів.
4. Ситуація, за якої зростання обсягу виробництва у фірми відповідає росту витрат ресурсів.
5. Ситуація, за якої обсяг виробництва фірми зростає скоріше, ніж використані ресурси.
6. Залежність між кількістю використаних ресурсів і максимально можливим випуском продукції.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2 і 3	якщо правильне тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильні всі варіанти

За яких умов діє закон спадної продуктивності фактора виробництва ?

1. Інші фактори виробництва залишаються постійними.
2. Рівень технології виробництва не змінюється.
3. Усі одиниці змінного фактору є однорідними.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2, 3, і 4	якщо правильне тільки 6 і 7	якщо правильне тільки 1 і 8	якщо правильне всі, крім 5

Які види витрат враховує фірма, визначаючи економічний прибуток?

1. Явні витрати.
2. Середні витрати.
3. Загальні витрати.
4. Граничні витрати.
5. Альтернативні витрати.
6. Постійні витрати.
7. Змінні витрати.
8. Неявні витрати.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Виробнича функція – це

- 1 витрат ресурсів
- 2 кількості продукту
- 3 фірма
- 4 залежність
- 5 яку може
- 6 від обсягів
- 7 виробити

2. Ізокоста –це

- 1 витрати
- 2 труда
- 3 відображує
- 4 за яких
- 5 і капіталу,
- 6 лінія, яка
- 7 витрати
- 8 залишаються незмінними
- 9 виробництва

VI. Тест – задачі

1. У короткостроковому періоді фірма виробляє 500 одиниць продукції. Якщо середні змінні витрати становлять 2 грошові одиниці, а середні постійні 0,5 грошових одиниць, то загальні витрати становлять:

- А. 2,5 грош. один.
- Б. 1250 грош. один.
- В. 750 грош. один.
- Г. 1100 грош. один.
- Д. Неможливо визначити за наявних даних

2. Якщо фірма збільшує витрати на ресурс на 10%, а обсяг виробництва зростає при цьому на 15%, то в цьому випадку :

- А. Має місце негативний ефект масштабу
- Б. Має місце позитивний ефект масштабу
- В. Діє закон спадної продуктивності
- Г. Крива LATC зсувається догори
- Д. Фірма отримує максимальний прибуток

3. Якщо випуск продукції збільшився з 1000 до 1200 одиниць при рості зайнятості на 25%, витрат робочого часу на 25% та зниженні ціни на 25%, то продуктивність праці у натуральних одиницях :

- А. Збільшилась на 60%
- Б. Збільшилась на 28%
- В. Збільшилась на 2%
- Г. Не змінилась

VII. Графічні тестові завдання

1. Побудуйте графік рівноваги виробника.
2. Побудуйте графік короткострокових витрат.
3. Побудуйте графік довгострокових витрат.

VIII. Виберіть правильну відповідь за поданою нижче схемою

1.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Умовою рівноваги виробника є рівняння :

$$MP_L / MP_K = P_L / P_K, \text{ або } MP_L / P_L = MP_K / P_K,$$

тому що

виробництво певного обсягу виробництва з мінімальними витратами потребує, щоб використані ресурси мали однакову величину граничного продукту на одиницю вартості ресурсу.

IX. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Виробнича функція – це залежність кількості _____, яку може виробити фірма, від _____ витрат ресурсів.

2. Закон спадної віддачі стверджує, що починаючи з _____, послідовне _____ одиниць змінного ресурсу до незмінного фіксованого дає _____ продукт у розрахунку на кожну наступну одиницю змінного ресурсу.

3. Лінія, що відображує затрати праці й капіталу, за яких витрати виробництва залишаються незмінними, має назву _____.

4. Найбільша кількість продукту, яку може виробити фірма за заданих обсягів використаних ресурсів, має назву _____.

5. Запишіть формулу, за якою визначаються граничні витрати _____.

6. Запишіть формулу виробничої функції двох аргументів (праці та капіталу)

_____.

ЗМ 3. Теорія ринкових структур і ринки факторів виробництва

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. За умов досконалої конкуренції у довгостроковому періоді нормальний прибуток дорівнює нулю.

А. Так

Б. Ні

2. Крива попиту для монополії завжди горизонтальна.

А. Так

Б. Ні

3. Монополія і конкурентна фірма максимізують прибуток, обираючи обсяг випуску згідно з правилом $MC = P$.

А. Так

Б. Ні

4. На олігополістичному ринку ціни менш стійкі, ніж в умовах досконалої конкуренції.

А. Так

Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь

1. Точкою закриття фірми називають такий обсяг виробництва, за яким ціна дорівнює мінімуму:

А. Середніх загальних витрати.

Б. Середніх змінних витрат.

В. Граничних витрат.

Г. Середніх постійних витрат.

2. У моделі монополії вважається, що:

А. Продавці й покупці сприймають ціни як задані.

Б. Проникнення на ринок нових фірм не обмежені.

В. У покупців обмежений вибір.

Г. Виробляється стандартизована продукція.

3. „Ламана” крива попиту для олігополіста обов’язково передбачає:

А. Розрив кривої граничного доходу

Б. Розрив кривої граничних витрат

В. Що ціна товару не повинна бути вище граничного доходу

Г. Що поведінка фірми не оптимальна

Д. Таємна угода з фірмами-конкурентами для підтримання узгодженої ціни.

4. Попит на ресурси залежить від :

А. Ціни продукту, який вироблено за допомогою даного ресурсу.

Б. Цін ресурсів-замінників.

В. Цін взаємодоповнюючих ресурсів.

Г. Цін даного ресурсу.

Д. Усі перелічені відповіді правильні.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Похідний попит.
- Б. Реальна відсоткова ставка.
- В. Номінальна відсоткова ставка.
- Г. Граничний продукт у грошовому значенні.
- Д. Граничні витрати на оплату праці.

- 1. Ставка проценту, яка виражена у грошових одиницях за поточним курсом.
- 2. Процентна ставка у грошовому вираженні з поправкою на інфляцію.
- 3. Попит на ресурси, що залежить від попиту на продукти, які вироблені за допомогою цих ресурсів.
- 4. Зміна загального розміру виручки фірми, коли вона використовує додаткову одиницю змінного фактора (праці), при цьому кількість інших ресурсів є незмінною.
- 5. Граничний продукт праці, помножений на ціну, за якою може бути продана додаткова одиниця продукції.

2.

- А. Матриця результатів.
- Б. Теорія ігор.
- В. Рівновага Неша.
- Г. Концентрація ринку.
- Д. Досконала цінова дискримінація.
- Е. Надлишок споживача.

- 1. Ступінь домінування на ринку однієї або декількох фірм.
- 2. Фірма, яка збільшує або зменшує ціну, тоді як інші фірми на ринку йдуть у ціноутворенні за лідером.
- 3. Рішення гри, за яким стратегія кожного з учасників ринку оптимальна в умовах стратегії, обраної його конкурентами.
- 4. Аналізує поведінку осіб або фірм з конфліктуючими інтересами.
- 5. Зменшення надлишку споживачів й виробників в результаті скорочення монополією обсягу випуску нижче ефективного рівня.
- 6. Існує, коли монополія може продавати кожну одиницю свого продукту за його ціною попиту.
- 7. Зникає за досконалої цінової дискримінації.
- 8. Комбінація ресурсів, за якої співвідношення між граничними продуктами ресурсів ті їх цінами однакові для усіх використаних ресурсів (якщо ресурс використовується на конкурентному ринку).

3.

- А. Точка закриття.
- Б. Галузь з постійними витратами.
- В. Досконала конкуренція.
- Г. Правило $MR = MC$.
- Д. Точка беззбитковості.
- Е. Галузь із зростаючими витратами.
- К. Галузь із спадними витратами.
- Л. Правило $P = \min LRAC$.
- М. Правило $MR = MC = P$.

1. Відповідає обсягу виробництва, за яким ціна товару дорівнює мінімальному рівню середніх змінних витрат.
2. Обсяг виробництва, за яким загальні витрати дорівнюють загальному доходу або середні витрати дорівнюють ціні продукту.
3. Галузь, в якій розширення виробництва не впливає на ціни споживаних ресурсів.
4. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зростання цін на споживані ресурси.
5. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зниження цін на спожиті ресурси.
6. Умова довгострокової рівноваги.
7. Умова максимізації прибутку для будь-якої фірми, незалежно від типу ринкової структури, в якій вона функціонує.
8. Умова максимізації прибутку тільки для фірми, що функціонує за досконалої конкуренції.
9. Умова ефективності розподілу ресурсів в системі конкурентних ринків.
10. Оптимум монополії.

IV. Виберіть літеру, що відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1 і 3	якщо правильно тільки 1	якщо правильно тільки 1, 2 і 3	якщо правильні всі, крім 4

„Ламана” крива попиту для олігополіста обов’язково передбачає :

1. Розрив кривої граничного доходу
2. Розрив кривої граничних витрат.
3. Розрив кривої попиту фірми.
4. Що поведінка фірми не є оптимальною.
5. Що фірма має таємну угоду з іншими фірмами щодо утримання обумовленої ціни.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1	якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 4	якщо правильні всі варіанти

Попит на ресурси залежить від :

1. Ціни продукту, що вироблений за допомогою даного ресурсу.
2. Цін ресурсів-замінників.
3. Цін взаємодоповнюючих ресурсів.
4. Ціни даного ресурсу.
5. Усього переліченого вище.

3.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 2 і 4	якщо правильно тільки 2, 3	якщо правильно тільки 5

На довгострокову криву ринкової пропозиції досконало конкурентної галузі впливають :

1. Кількість фірм у галузі.
2. Ціни на фактори виробництва.
3. Розмір фірм у галузі.
4. Попит на продукцію фірми.
5. Усе перелічене.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Під ціновою дискримінацією розуміють

- 1 не пов'язані з
- 2 практику встановлення
- 3 на один і той же
- 4 за умови, що
- 5 товар
- 6 різниці в цінах
- 7 витратами

2. Ціна землі – це

- 1 дохід, рівний
- 2 сума, яка
- 3 з даної ділянки
- 4 при даній нормі процента
- 5 річний ренті
- 6 даватиме

VI. Тест – задачі

1. Функція загальних витрат монополії має вигляд : $TC = 100 + 3Q$, а функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст виробляє 20 одиниць продукції, то його загальний дохід дорівнює :

- А. 4000 гр. од.
- Б. 3600 гр. од.
- В. 1800 гр. од.
- Г. 900 гр. од.

2. У першому році рівень цін сталий і номінальна процентна ставка становила 6% на рік. У другому році темп інфляції становив 3%, а реальна процентна ставка не змінилась.

Якою є номінальна ставка проценту в другому році?

- А. Незмінною
- Б. Знизилась на 3%
- В. Знизилась на 6%
- Г. Зросла на 3%

VII. Графічні тестові завдання

1. Дайте графічний аналіз поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції :

- А. Принцип співставлення TR і TC .
- Б. Принцип співставлення MR і MC .
- В. Графік попиту конкурентної фірми.
- Г. Графіки загальної і граничної виручки фірми.

2. Дайте графічний аналіз довгострокової рівноваги фірми за монополістичної конкуренції.

3. Дайте графічний аналіз „ламаної” кривої попиту.

4. Дайте графічний аналіз попиту і пропозиції землі за різними рівнями земельної ренти.

VIII. Виберіть правильну відповідь за поданою нижче схемою

1.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Обсяг продукції, яку виробляє монополія, називають „неефективним”, тому що монополія присвоює увесь споживчий надлишок.

2.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г.	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Досконало конкурентна фірма є ціноотримувачем, тому що конкурентна фірма приймає рішення про розширення виробництва тільки на основі даних про величину граничних витрат.

IX. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами й формулами

1. Олігополістична залежність – це залежність _____ фірми-олігополіста від _____, а не тільки від _____ і витрат.

2. Монополія, яка захищена юридичними заборонами, що стримують конкуренцію, має назву _____.

3. Ринкова структура, що характеризується великою кількістю дрібних фірм, однорідною продукцією, вільним входом і виходом з ринку, рівним доступом до інформації, має назву _____.

4. Ринкова структура, до якої входять невеликі фірми, що випускають різноманітну продукцію, вхід і вихід з ринку обмежені лише диференціацією продукту, має назву _____.

5. Використовуючи відомі параметри, скласти формулу індекса Лінда для трьох фірм.

K_1 - частка на ринку найбільшої фірми

K_2 - частка другої за розміром фірми

K_3 - частка третьої за розміром фірми

_____.

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Криву попиту на суспільні блага можна побудувати методом додавання по горизонталі кривих індивідуального попиту на ці блага.

А. Так

Б. Ні

2. Суспільні блага звичайно продаються на приватних ринках.

А. Так

Б. Ні

3. Крива попиту на суспільне благо показує загальну вартість, яку всі індивідууми сплачують за кожну одиницю блага.

А. Так

Б. Ні

4. Держава впливає на зовнішні витрати тільки за допомогою системи оподаткування.

А. Так

Б. Ні

5. Оптимальний розподіл суспільних благ визначається правилом:

$$MR = MC.$$

А. Так

Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь

1. Умові Парето-оптимальності відповідає:

А. Досконала конкуренція.

Б. Монополія.

В. Монополістична конкуренція.

Г. Олігополія.

2. Негативні зовнішні ефекти призводять до того, що товар:

А. Виробляється у недостатній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.

Б. Виробляється у надмірній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.

В. Виробляється у недостатній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.

Г. Не виробляється.

Д. Виробляється у надмірній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.

3. Суспільне благо відрізняється від приватного тим, що воно:

- А. Ділиме.
- Б. Знаходиться у приватному споживанні.
- В. Ділиме й знаходиться у приватному споживанні.
- Г. Наділиме і не знаходиться у приватному споживанні.
- Д. Не знаходиться у суспільному споживанні й ділиме.

4. Якщо криві байдужості двох індивідів мають вигляд прямих ліній з однаковими нормами заміщення, то контрактна крива в коробці Еджуорта являє собою:

- А. Пряму лінію, що з'єднує кути коробки.
- Б. Точку в середині коробки.
- В. Периметр коробки.
- Г. Усю площу коробки.

5. Які зовнішні ефекти виявляються при виробництві чисто суспільних благ:

- А. Позитивні.
- Б. Негативні.
- В. Позитивні і негативні.
- Г. Ніякі?

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Ефективний випуск чистого суспільного блага.
- Б. Суспільні граничні витрати.
- В. Гранична суспільна корисність чистого суспільного блага.
- Г. Сукупна зовнішня корисність.
- Д. Дотації.

1. Від'ємні податки.

2. Додаткові витрати, які несуть фірми і будь-які треті особи, коли вироблялась ще одна одиниця товару.

3. Обсяг виробництва даного блага, за яким гранична загальна корисність дорівнює граничним загальним витратам.

4. Сума граничних корисностей для всіх споживачів.

5. Відсоток загального доходу, який вилучається державою у вигляді прибуткового податку.

2.

- А. Чисте приватне благо.
- Б. Позитивні зовнішні ефекти.
- В. Суспільні блага.
- Г. Негативні зовнішні ефекти.
- Д. Зовнішні ефекти.

1. Вигода, яка не виражена у цінах.
2. Товар або послуга, до якої непридатний принцип виключення виробництво якого забезпечується державою за умови, що воно дають суттєву вигоду суспільству.
3. Витрати або вигоди від ринкових операцій, які не виражені у цінах.
4. Товар або послуга, кожна одиниця яких може бути вироблена та продана споживачам так, що вона приносить корисність лише виключно даному споживачеві.
5. Вартість використаного ресурсу не відображена у ціні продукту.

IV. Виберіть літеру, що відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1, 2 і 3	якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 2 і 3	якщо правильно тільки 3

Податковий тягар лягає :

1. На виробника, якщо попит є абсолютно еластичним.
2. На споживача, якщо попит є абсолютно нееластичним.
3. На виробника і споживача, якщо цінова еластичність попиту знаходиться між нулем і безконечністю.

V. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами й формулами

1. Дотримання рівняння $MRS_{xy} = P_x : P_y$ забезпечує _____ .
2. Гранична норма трансформації одного товару в інший показує, якою _____ треба знехтувати, щоб отримати _____ іншого товару.
3. Запишіть формулу граничної норми трансформації, виражену через граничні витрати на виробництво відповідних товарів _____ .

II. 3. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

1. Методологія мікроекономічного аналізу в процесі еволюційного розвитку мікроекономіки як науки.
2. Оптимум споживача: зміст, математична й графічна інтерпретації.
3. Вплив держави на поведінку споживача.
4. Визначення корисності: кардиналістська й ординалістська концепції.
5. Уподобання споживачів й криві байдужості.
6. Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівноваги споживача
7. Різні випадки досягнення рівноваги споживача: „кутова” і „внутрішня” рівновага.
8. Закон Енгеля – Швабе. Розподіл спожитих витрат за напрямками їх використання.
9. Основні теоретичні підходи до встановлення рівноваги: модель Л.Вальраса і модель А.Маршалла.
10. Єдність і множинність ринкової рівноваги.
11. Павутиноподібна модель стійкої ринкової рівноваги.
12. Вплив держави на ринкову рівновагу.
13. Практичне використання концепції „перехресної” еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємозв'язаних товарів
14. Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

ЗМ 2. Теорія підприємства : виробництво і витрати

1. Виробничий процес і його складові.
2. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва.
3. Зміст і структура альтернативних витрат виробництва.
4. Ефекти заміщення і випуску. Концепція „ X – фактора (X –ефективності)”.
5. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній і граничний прибуток.

ЗМ 3. Теорія ринкових структур. Ринки ресурсів

1. Правила поведінки підприємства в умовах досконалої конкуренції, їх універсальність.
2. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні. Діагностування монопольної влади. Особливості поведінки реальних монополій.
3. Моделі дуополій А.Курно, Бертрана, Еджуорта.

4. Ринковий попит на змінний ресурс для досконало конкурентного ринку.
5. Ринковий попит на змінний ресурс підприємства, мають монопольну владу.
6. Монопсонія на ринку змінного ресурсу.
7. Трансфертний дохід і економічна рента. Квзірента.
8. Ринок фінансового капіталу та його рівновага. Модель міжчасового вибору.
9. Земля як економічний ресурс: зміст, структура й особливості.

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

1. Оптимум Парето в обміні. Виведення умови оптимальності за Парето в обміні за допомогою методу множників Лагранжа.
2. Оптимум Парето у виробництві.
3. Перша й друга теореми добробуту.
4. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. Теорема Коуза. „Трагедія общин”.
5. Аналог ринкового механізму для суспільних благ: модель Тібу, або „голосування ногами”.
6. Оптимальне надання суспільного блага за М.Олсоном.

II. 4. ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

ЗМ 1. Основи мікроекономічного аналізу. Теорія поведінки споживача

Графічний матеріал:

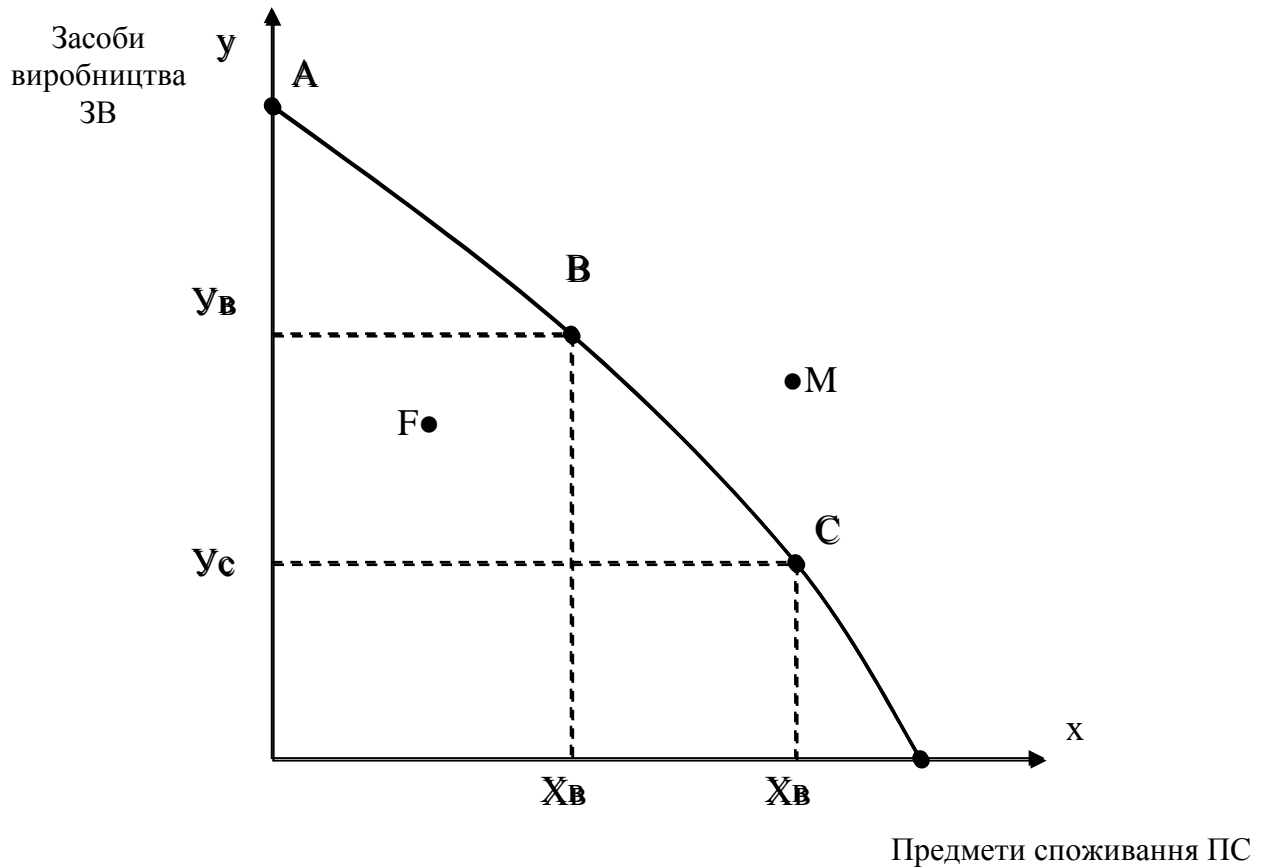

Рис.1. – Графік виробничих можливостей

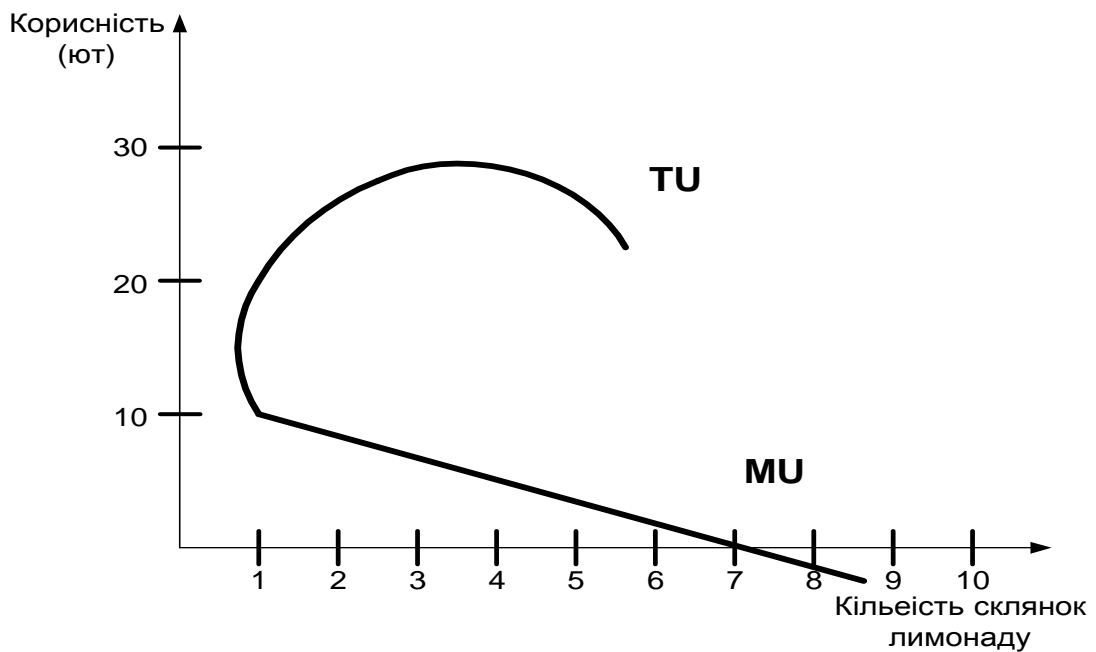

Рис. 2. – Графіки загальної TU і граничної MU корисності

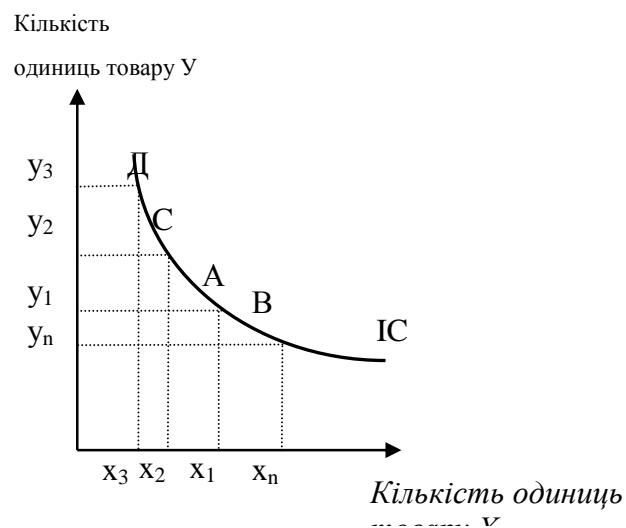

Рис.3. – Крива байдужості.

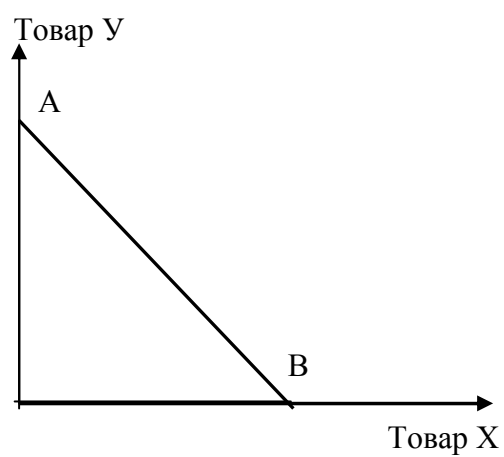

Рис. 4. – Бюджетна лінія

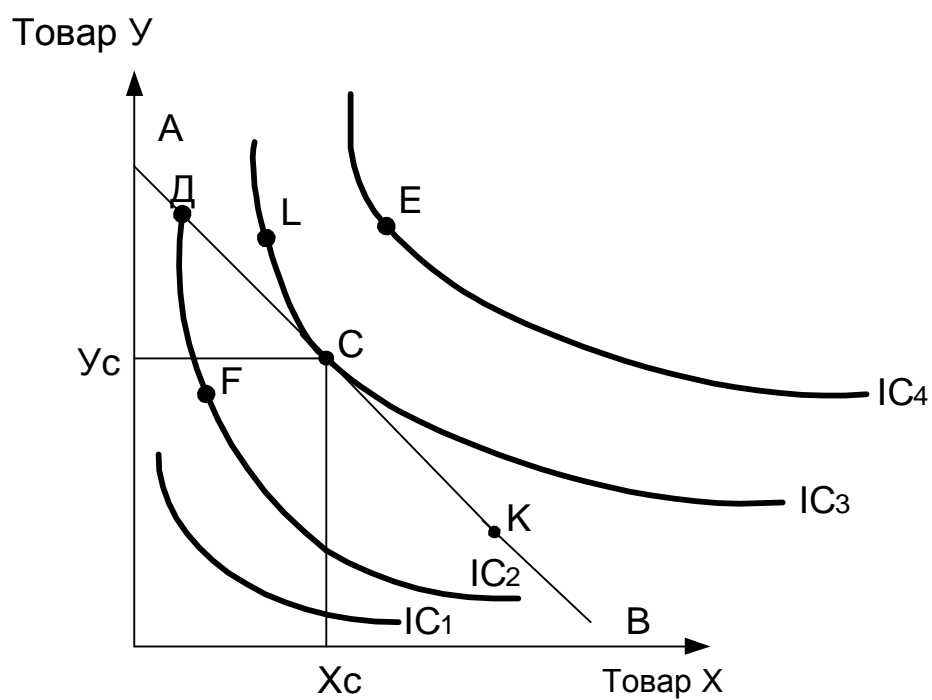

Рис. 5. – Рівновага споживача.

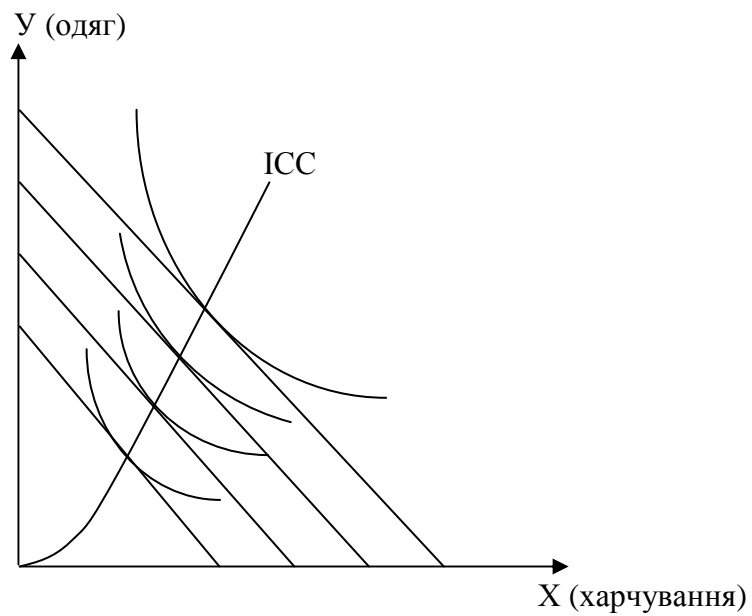

Рис. 6. – Лінія „доход-споживання”

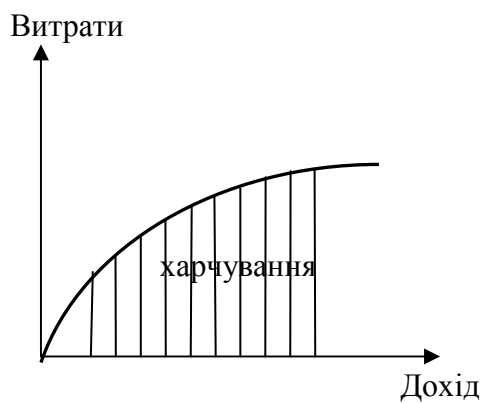

Рис. 7. – Крива Енгеля „доход-витрати” на харчування

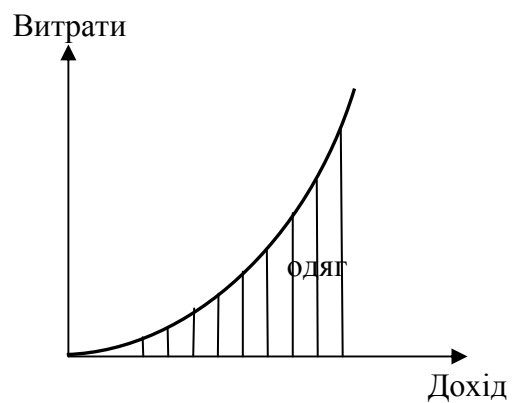

Рис. 8. – Крива Енгеля „доход-витрати” на одяг

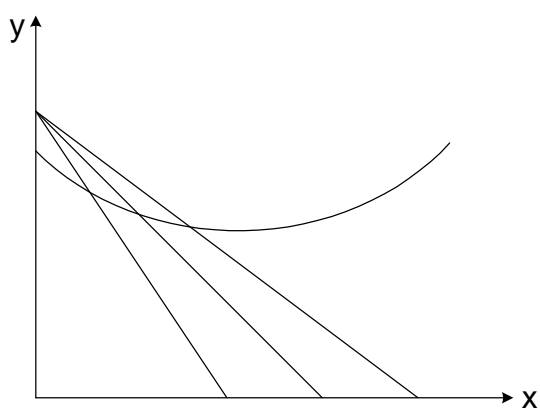

Рис. 9. – Побудова лінії „ціна-споживання” товару X

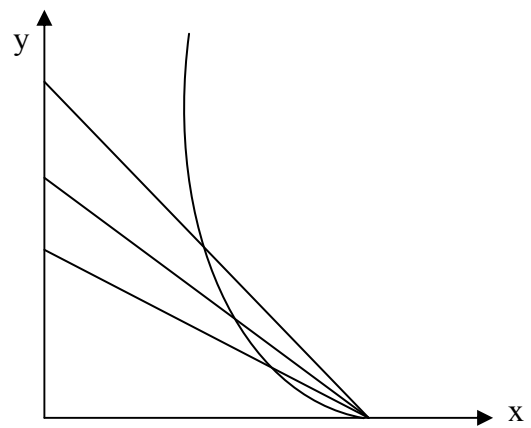

Рис. 10. – Лінія „ціна-споживання” товару Y

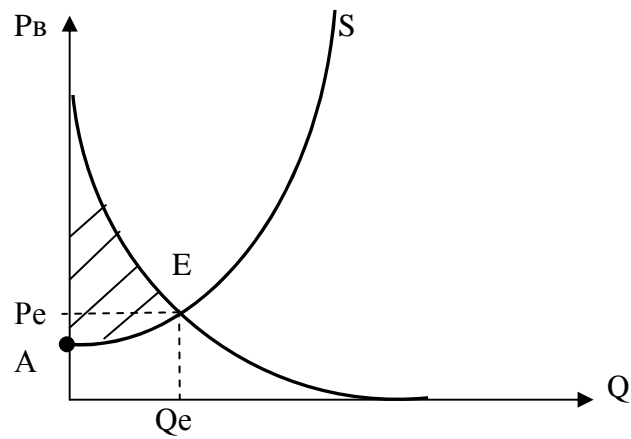

Рис. 11. – Графік надлишків споживачів і виробників.

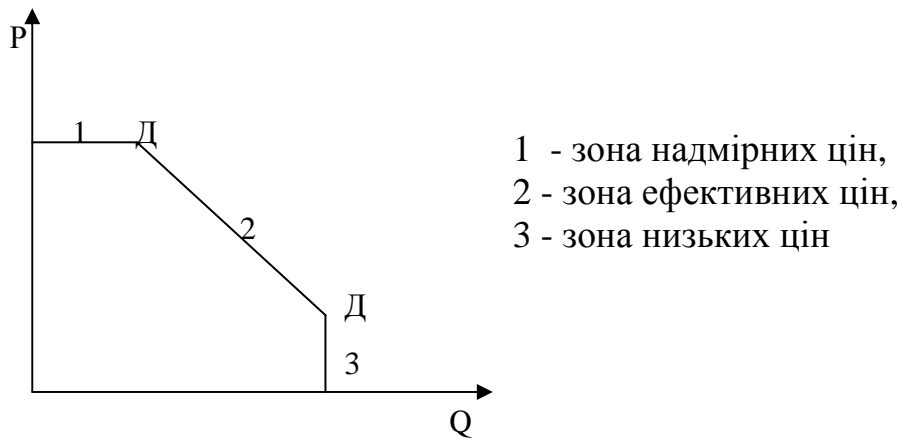

Рис. 12. – Крива попиту

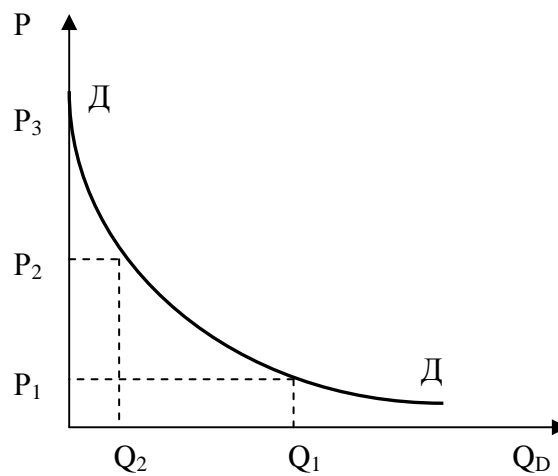

Рис. 13. – Крива попиту.

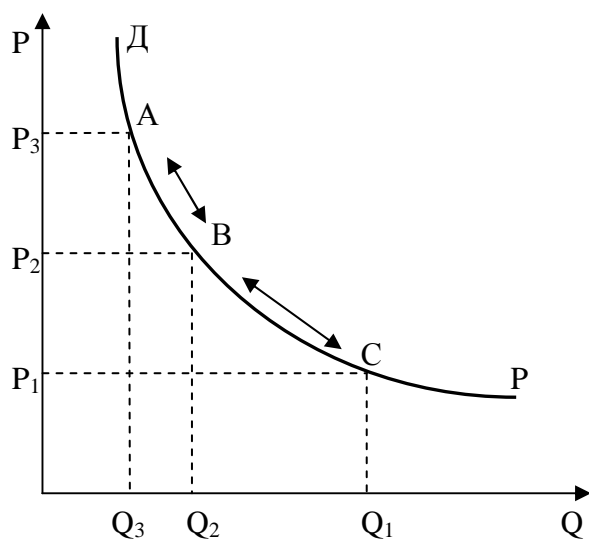

Рис. 14. – Крива попиту (зміна величини попиту)

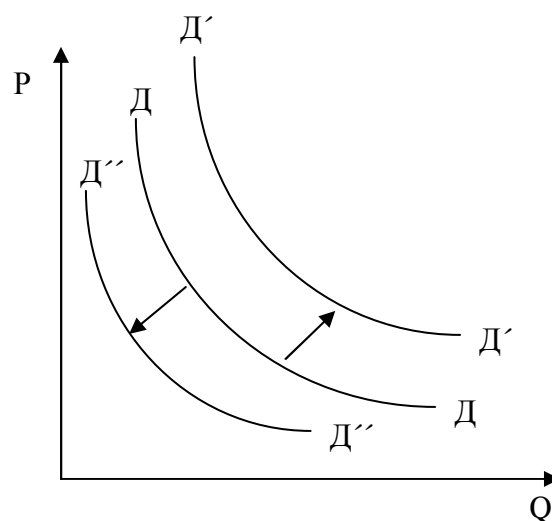

Рис. 15. – Крива попиту (зміна попиту)

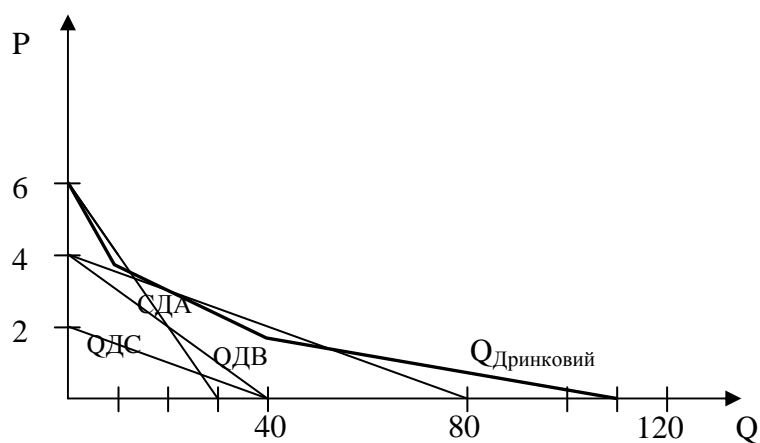

Рис. 16. – Криві індивідуального попиту споживачів А ($Q_{ДА}$), В ($Q_{ДВ}$), С ($Q_{ДС}$) і крива їх ринкового попиту ($Q_{Дрин.}$)

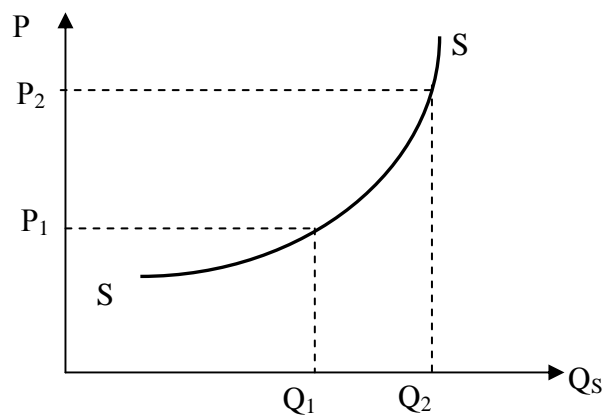

Рис. 17. – Крива пропозиції

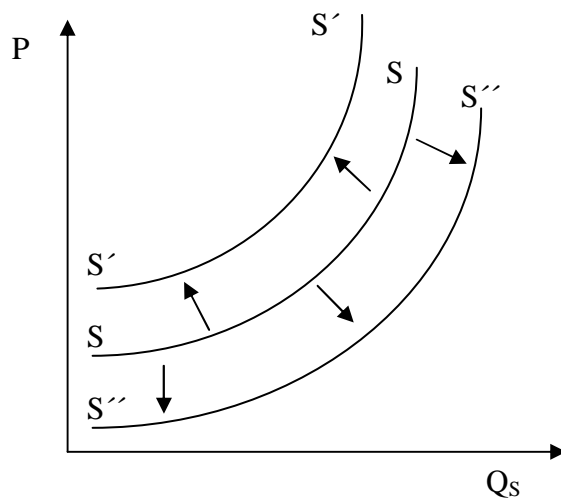

Рис. 18.– Крива пропозиції (зміна пропозиції)

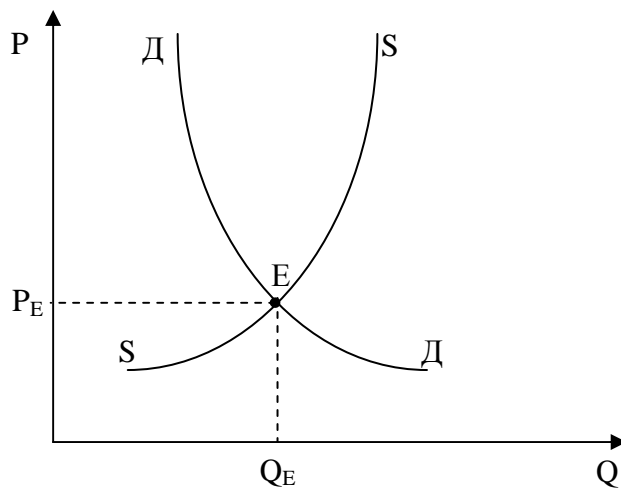

Рис. 19. – Криві попиту і пропозиції, що мають поєднання "ціна – обсяг", при яких досягається рівновага

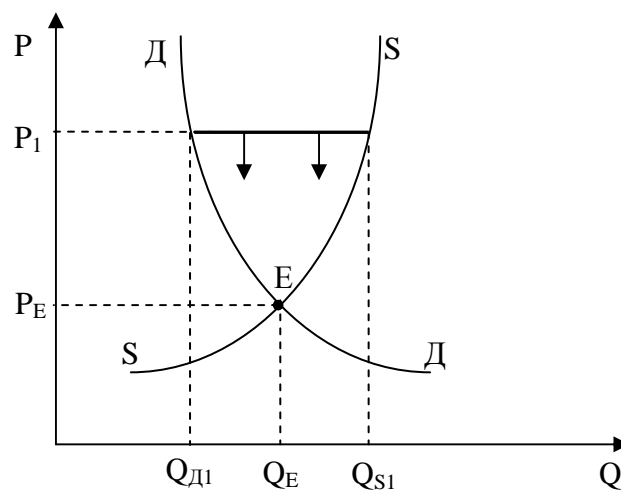

Рис. 20. – Графік відновлення рівноваги, коли реальна ціна вище рівноважної.

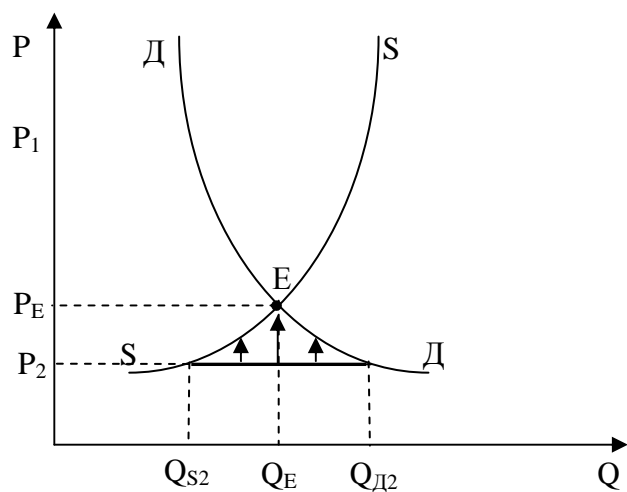

Рис. 21. – Графік відновлення рівноваги, коли реальна ціна нижча за рівноважну

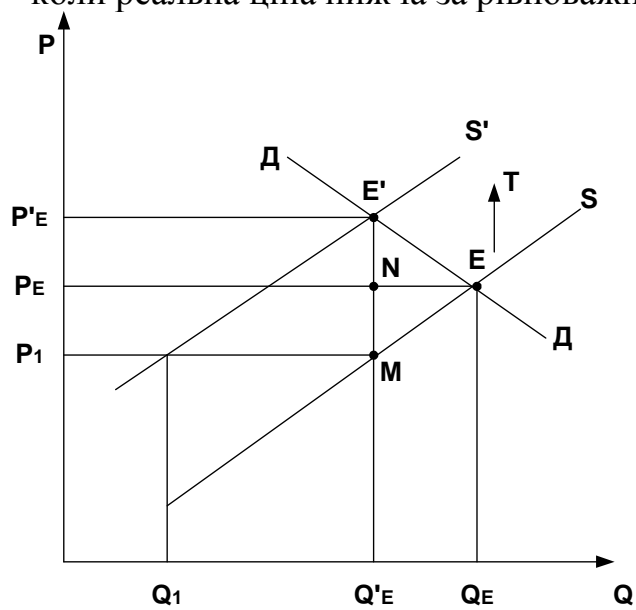

Рис. 22. – Графік впливу податків на стан рівноваги

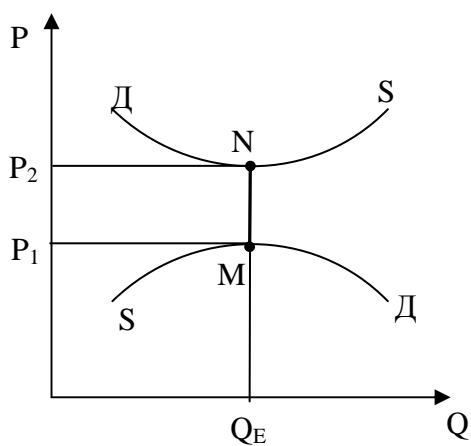

Рис. 23. – Графік попиту і пропозиції, що збігаються на вертикальному відрізку

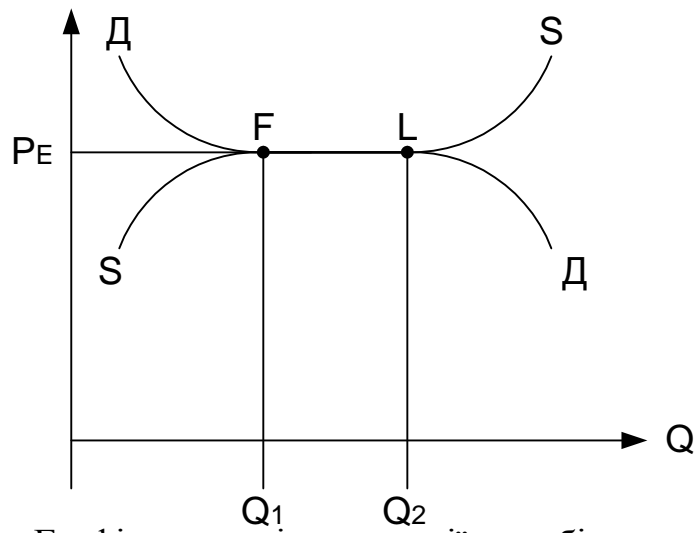

Рис. 24. – Графік попиту і пропозиції, що збігаються на горизонтальному відрізку

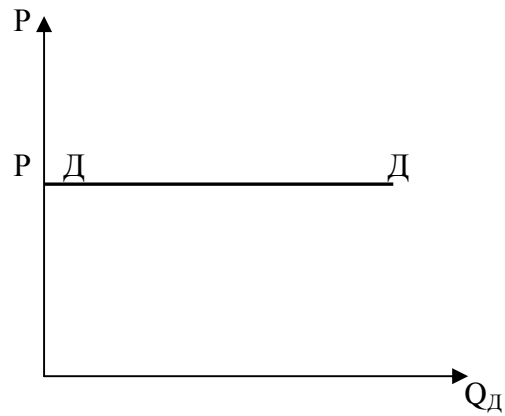

Рис. 25. – Лінія абсолютно еластичного попиту

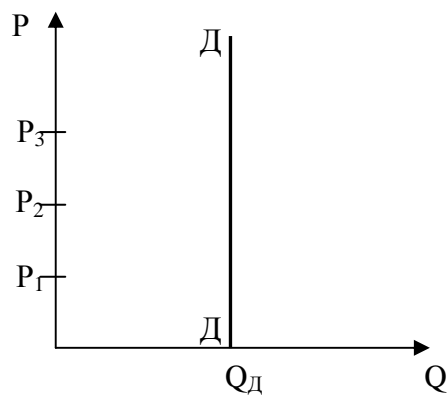

Рис. 26. – Абсолютно нееластична лінія попиту

Табличний матеріал:

Таблиця 1. – Сітка корисності

Склянка лимонаду за порядком	Гранична корисність MU (ютиля)	Загальна корисність TU (ютиля)
1	10	10
2	8	18
3	6	24
4	5	29
5	3	32
6	1	33
7	0	33
8	-1	32
9	-2	30

Таблиця 2. – Попит

P (грош.од.)	Q (шт.)
15	5
9	15
4	20

Таблиця 3. – Ринковий попит

P (грош. од.)	Індивідуальний попит трьох споживачів (шт.)			Ринковий попит (шт.)
	Q _{ДА}	Q _{ДВ}	Q _{ДС}	
6 і більше	0	0	0	0
4	10	0	0	10
2	20	20	0	40
0	30	40	40	110

Таблиця 4.– Таблиця пропозиції

P (гр. од.)	Q (шт.)
5	60
4	50
3	35
2	20
1	10

Таблиця 5. – Ринкова пропозиція

Р (грош. од.)	Індивідуальна пропозиція двох виробників (шт.)		Ринкова пропозиція (шт.)
	$Q_{ДА}$	$Q_{ДВ}$	
0,5	0	0	0
1	50	100	150
1,5	120	150	270
2	140	180	320
2,5	150	200	350

ЗМ 2. Теорія підприємства : виробництво і витрати

Графічний матеріал:

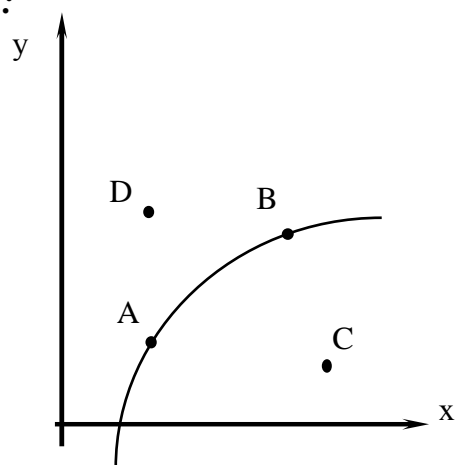

Рис. 1 – Виробнича функція у випадку єдиного ресурсу

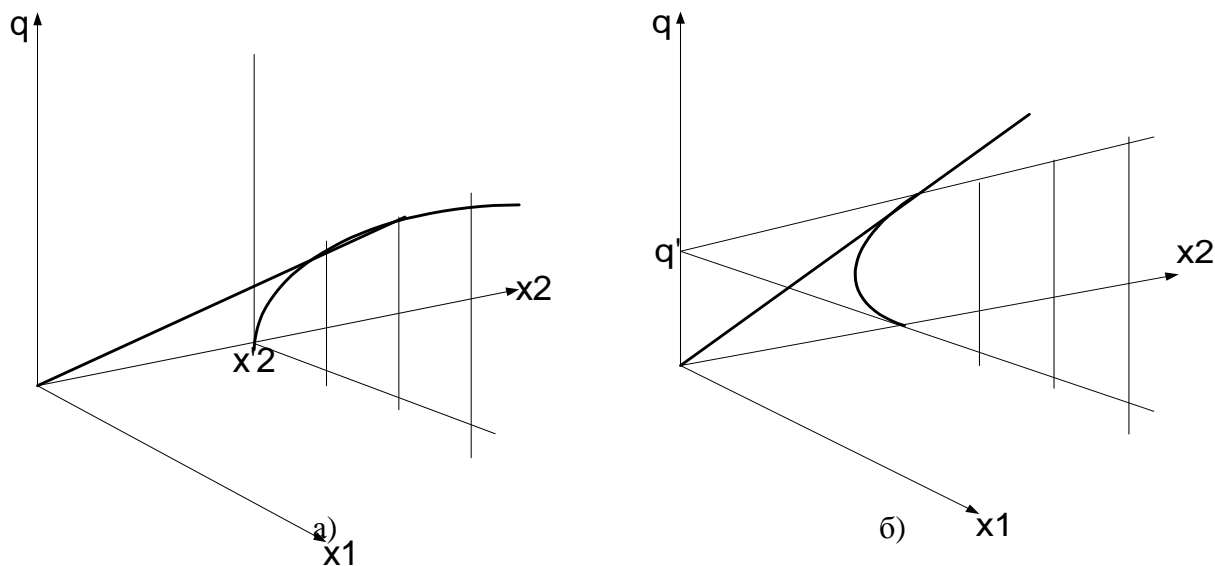

Рис. 2 – Виробнича функція у випадку двох ресурсів

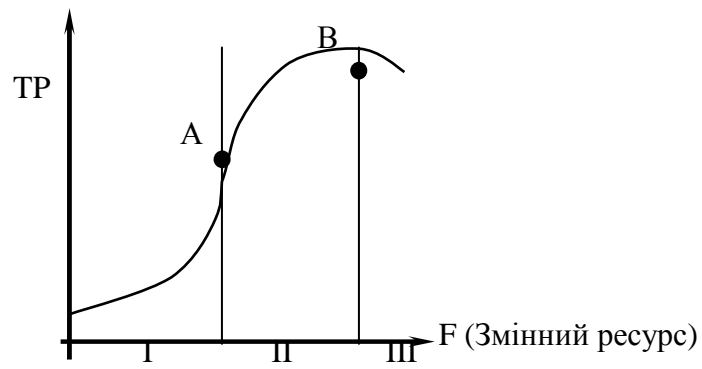

Рис. 3 – Графік загального продукту

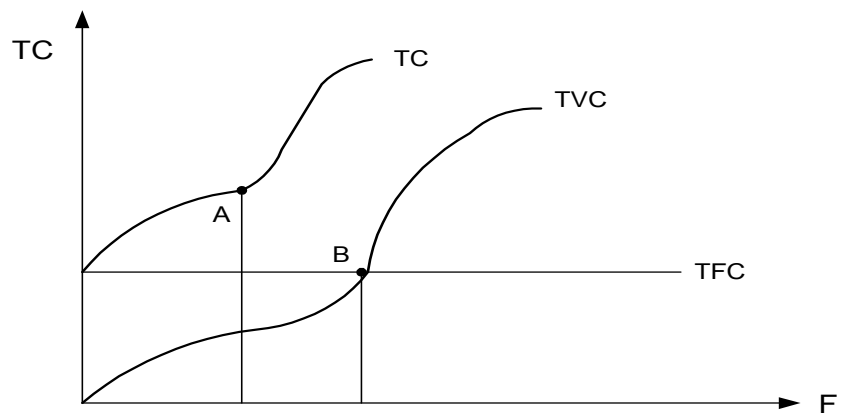

Рис. 4.– Графік загальних витрат

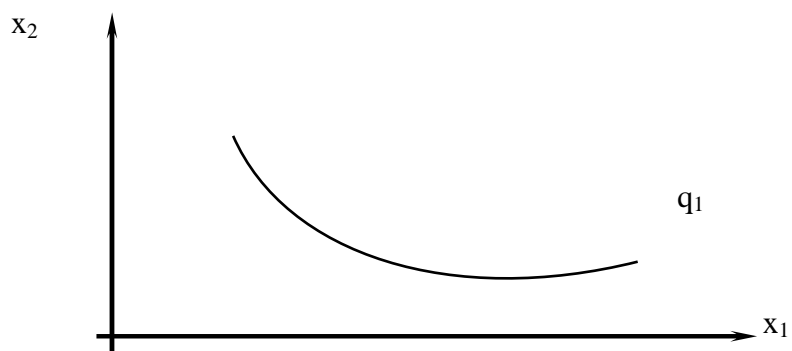

Рис. 5 – Ізокванта виробничої функції

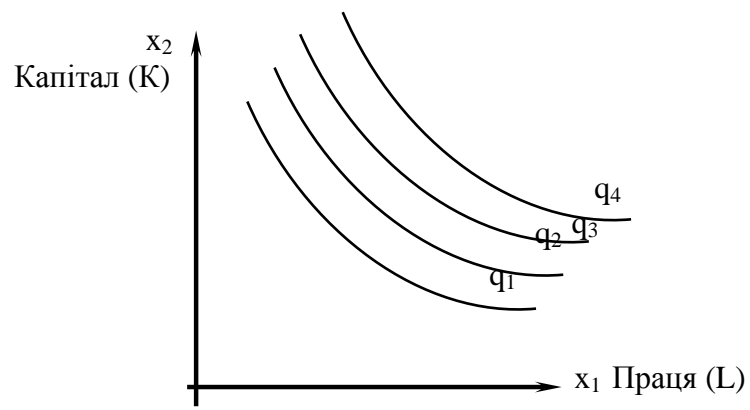

Рис. 6 – Карта ізоквант

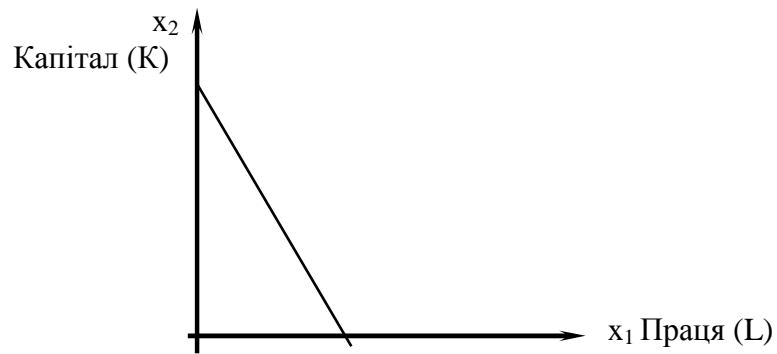

Рис. 7 – Ізокоста виробничої функції.

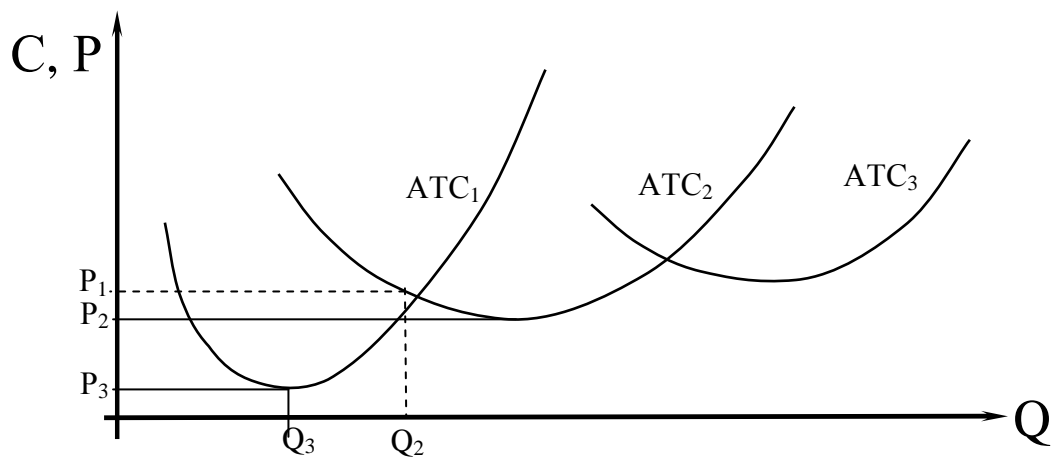

Рис. 8 – Пристосування до ринкових умов у довгостроковому періоді

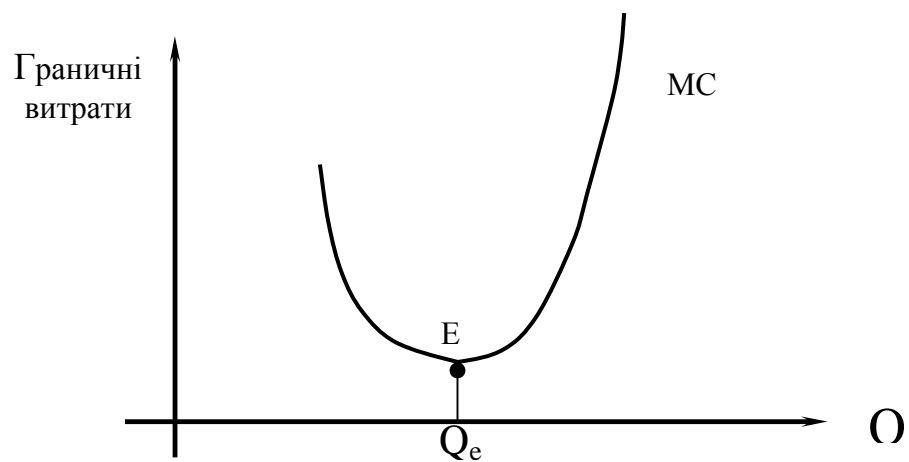

Рис. 9 – Графік граничних витрат

ЗМ 3. Теорія ринкових структур. Ринки ресурсів

Графічний матеріал:

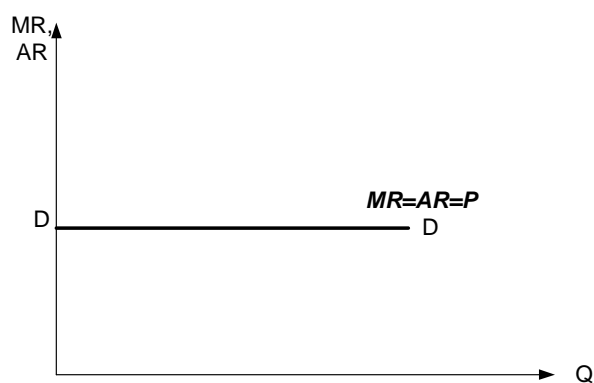

Рис. 1 – Графік граничного і середнього доходів конкурентної фірми

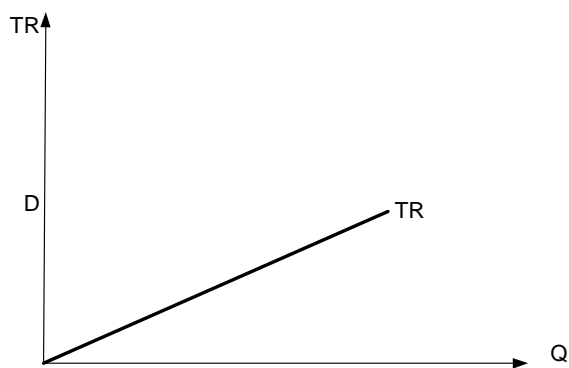

Рис. 2 – Графік загальної виручки

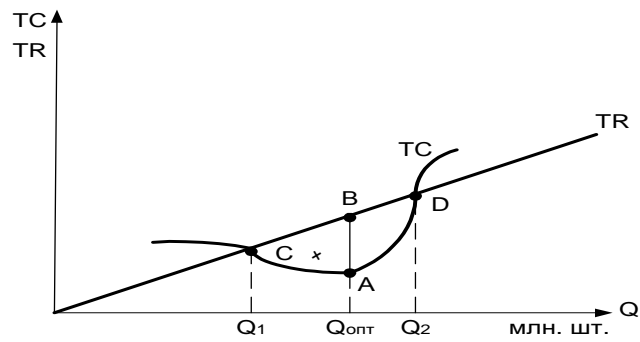

Рис. 3 – Криві загальних витрат (TC) і валової виручки (TR)

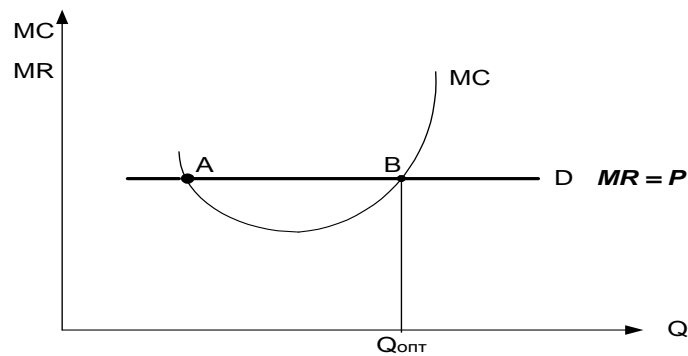

Рис. 4 – Графіки граничних витрат (MC), граничної виручки (MR)

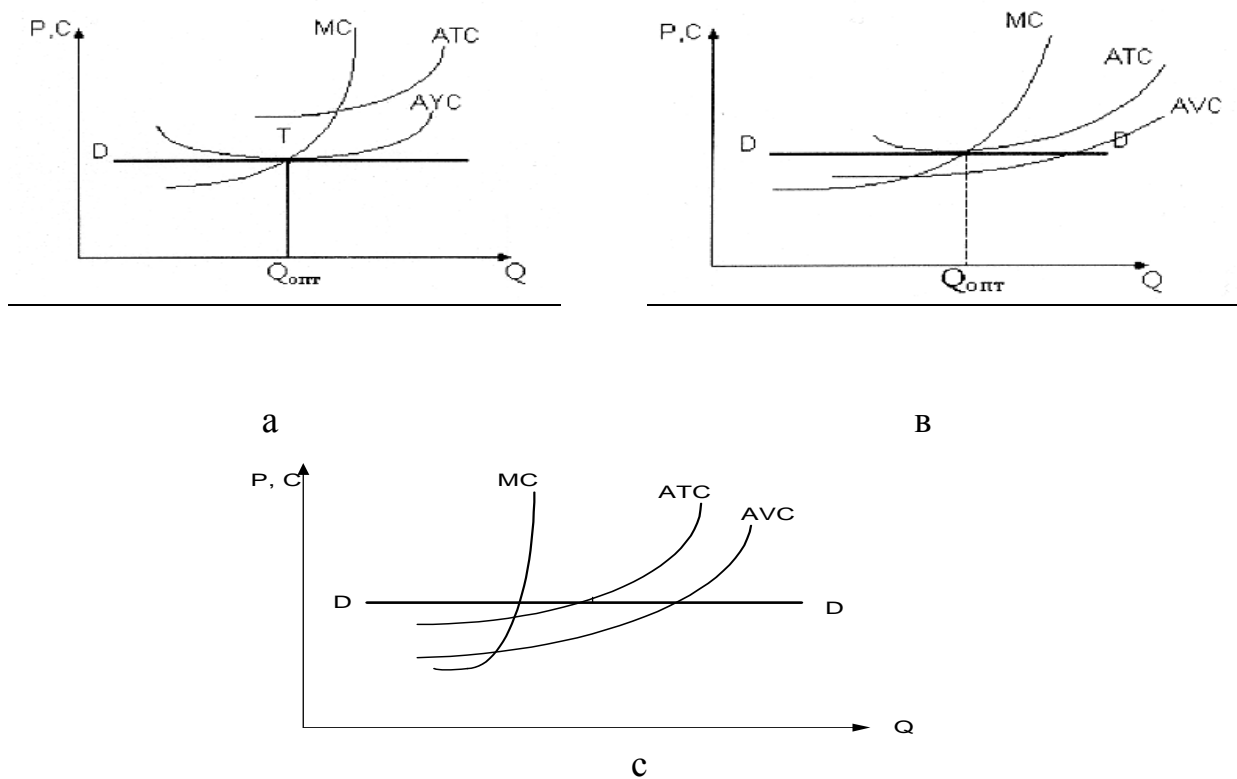

Рис. 5 – Поведінка фірми за умов чистої конкуренції у короткостроковому періоді

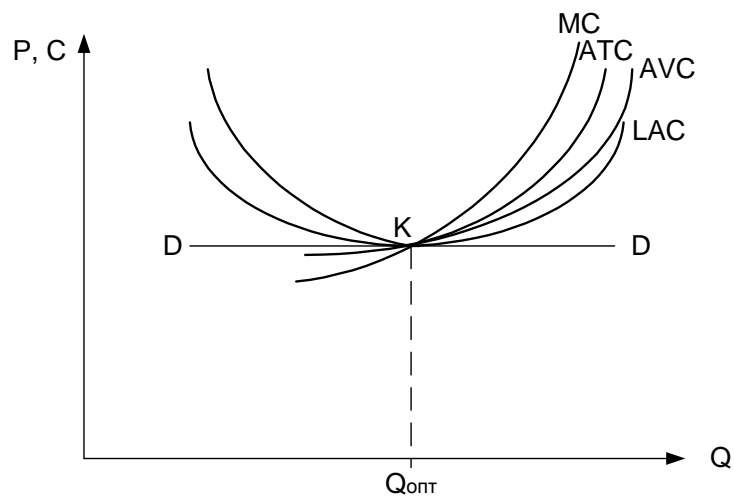

Рис. 6. – Конкурентна фірма у стані довгострокової рівноваги

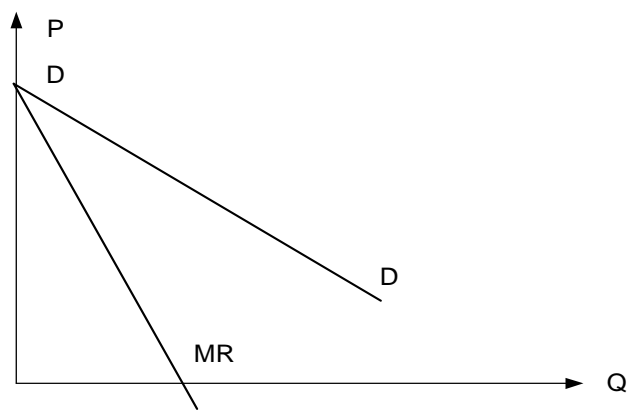

Рис. 7 – Крива граничної виручки (MR) і крива попиту (DD)

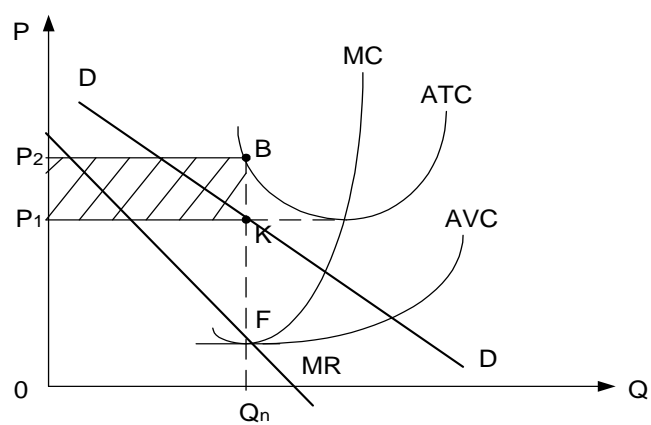

Рис. 8 – Монополія, що мінімізує збитки

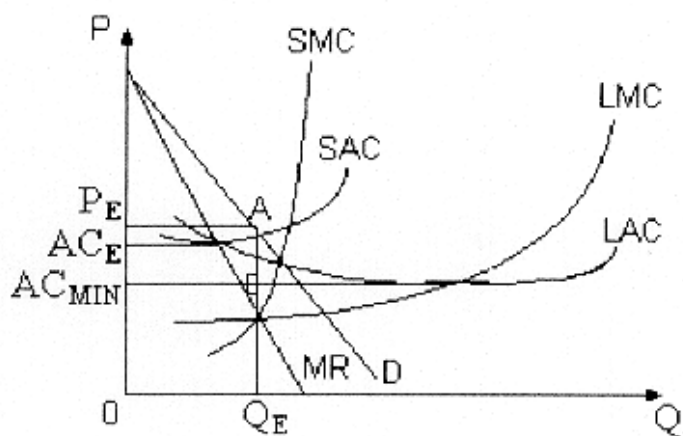

Рис. 9 – Оптимум монополії у довгостроковому періоді (розмір фірми менший за оптимальний)

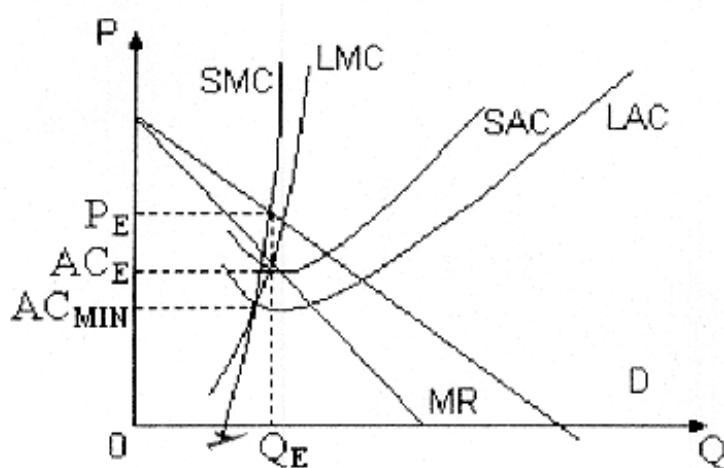

Рис. 10 – Оптимум монополії у довгостроковому періоді (розмір фірми більший за оптимальний)

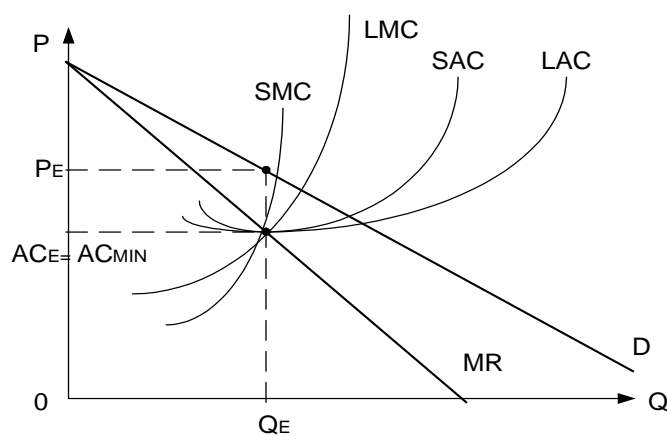

Рис. 11. – Оптимум монополії у довгостроковому періоді (оптимальний розмір фірми)

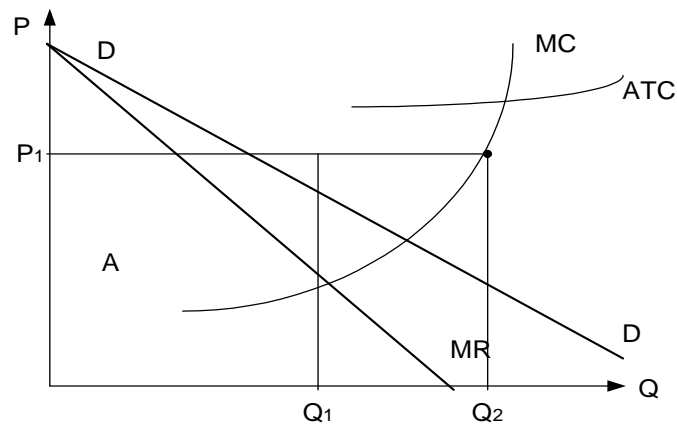

Рис. 12 – Вибір оптимального обсягу виробництва у короткостроковому періоді фірмою, яка мінімізує збитки

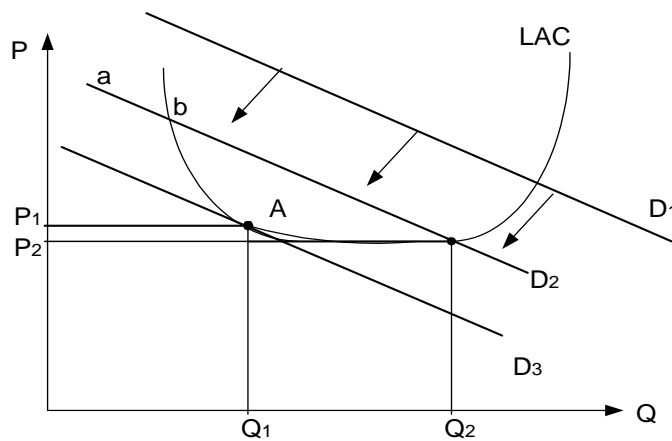
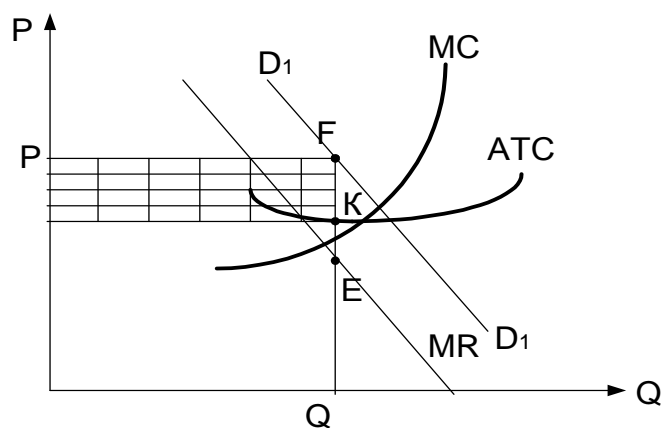

Рис. 13. – Рівновага у довгостроковому періоді

Крива D_1D_1 – крива попиту на продукцію фірми А.

Рис. 14 – Олігополія, заснована на таємній змові

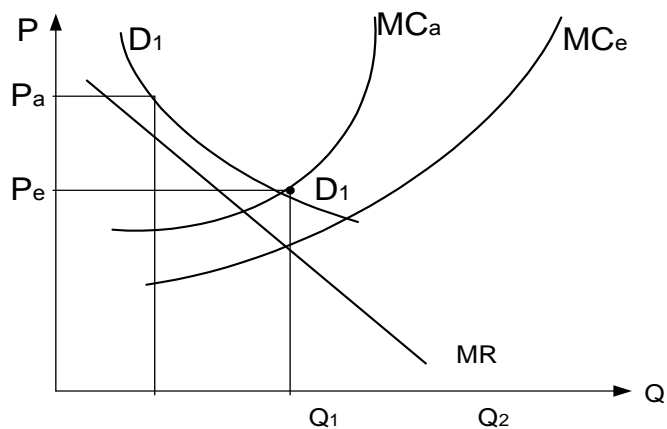

Рис. 15 – Олігополія, заснована на таємній змові, коли граничні витрати у фірм різні

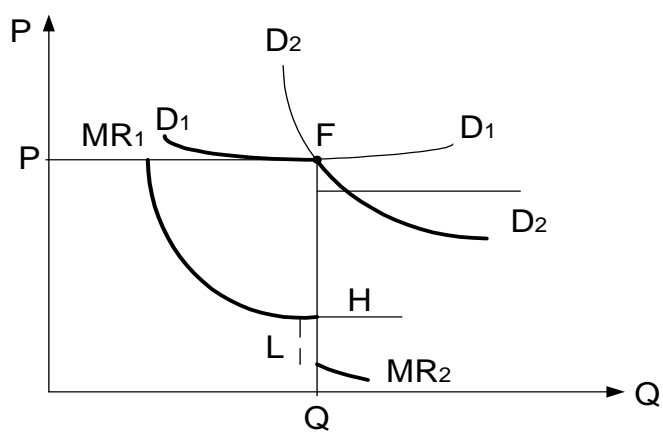

Рис. 16 — «Ламана» крива попиту

Схематичний матеріал:

		Стратегія фірми В	
		5	4
Стратегія фірми А	5	400	240
	4	450	360

Табличний матеріал:

Таблиця 1. – Основні ринкові структури

	Кількість і розміри фірм	Характер продукції	Умови входу і виходу	Доступність інформації
Чиста (досконала) конкуренція	Безліч дрібних фірм	Однорідна Продукція	Ніяких утруднень	Рівний доступ до всіх видів інформації
Чиста (досконала) монополія	Одна фірма	Унікальна продукція	Практично непереборні бар'єри на вході	Деякі обмеження
Монополістична конкуренція	Безліч дрібних фірм	Різноманітна продукція	Ніяких ускладнень, крім диференціації продукту	Деякі обмеження
Олігополія	Кількість фірм невелика, є і великі фірми	Різноманітна продукція або однорідна продукція	Можливі окремі перешкоди при вході	Деякі обмеження

ЗМ 4. Загальна рівновага і ефективність

Графічний матеріал:

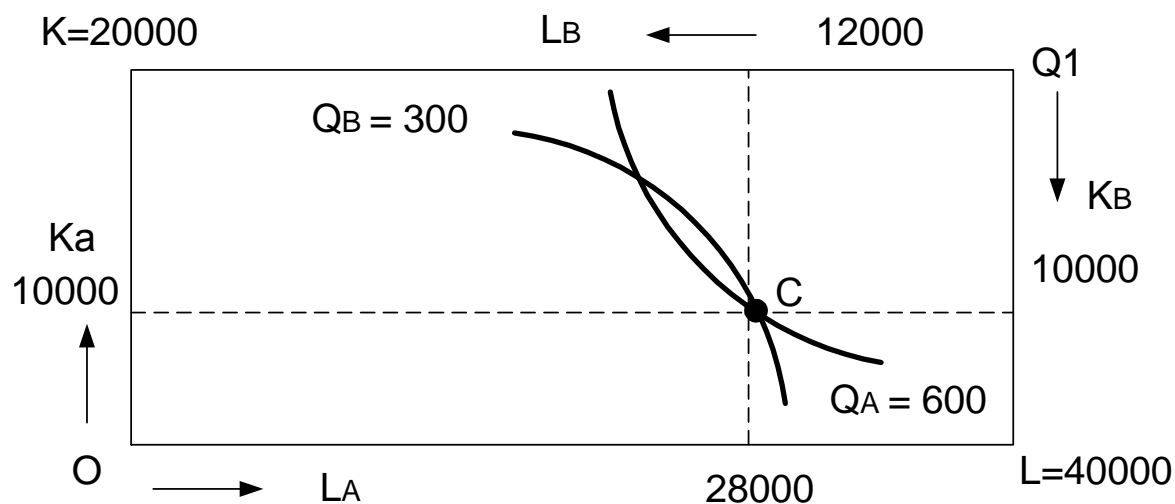

Рис. 1 – Діаграма Еджуорта

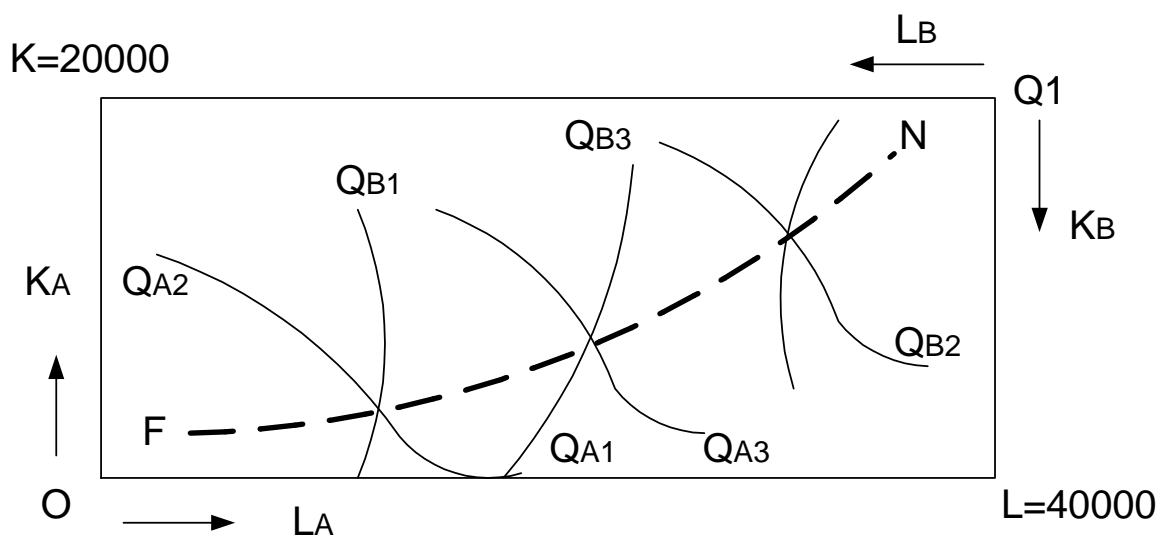

Рис. 2 – Крива ефективності виробництва однієї особи без заподіяння шкоди іншій.

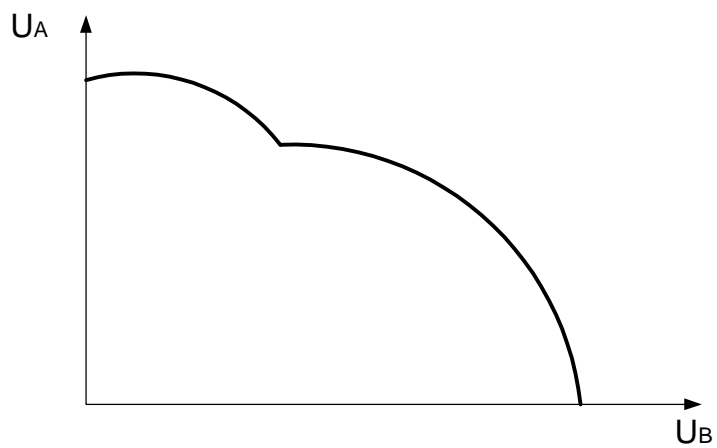

Рис. 3 – Крива споживацьких можливостей

III. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок і вмінь студентів

Рейтингова система оцінки знань студентів є частиною нових технологій навчання, що значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам.

Рейтингова система спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Одним з елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу.

Тестові завдання закритої форми

Тест-завдання закритої форми різняться за принципами побудови й відповідно мають різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест-завдання використовують для грубої перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі й передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу „так - ні”; „правильно - неправильно” тощо. ***Оцінюються в 1 бал.***

Тест-завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь більш складна, ніж відповідь типу „так-ні”. Їх доцільно використовувати під час перевірки умінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо.

Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції, доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь. Запитальна частина таких завдань в основному має порівняльний зміст: одна з декількох відповідей має бути найкращою, можливо правильною, найбільш правильною, найбільш повною, що частіше трапляється. У зв'язку з цим у запитальній частині завдань використовують вирази типу „як правило”, „звичайно”, „частіш

за все” „головна причина”, „найбільш часто”, „найчастіше”. **Оцінюються в 2 бали.**

Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності використовуються для перевірки знань та умінь, якщо відповіді побудовані за принципом циклічності. **Оцінюються в 2 бали.**

Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи передбачають, що після запитання, яке є незакінченим твердженням, фрагментом, ситуацією тощо, подається п'ять (два, три,...) відповідей і серед них необхідно обрати одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь. **Оцінюються в 2 бали.**

Тестові завдання на відповідність(на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо. **Оцінюється в 2 бали одна правильна відповідь.**

Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку), рекомендуються для перевірки умінь виявляти розпізнавальні ознаки різних явищ, ситуацій тощо. Виконання таких завдань передбачає аналіз запропонованого матеріалу, його синтез та вміння зробити висновки.

У разі аналізу запропонований для тестування матеріал поділяється на окремі частини і визначається їхні взаємовідносини; у разі синтезу – окремі частини або елементи запропонованого матеріалу поєднують в одне ціле. **Оцінюються в 5 балів.**

Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями.

Тестові завдання з множинними відповідями „правильно-неправильно” використовують у ситуаціях, коли відповіді або рішення можуть бути тільки правильними або неправильними, не мають жодних відтінків і є категоричними. Крім того, досить часто на запропоновані запитання існує декілька правильних відповідей. У такому разі вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо. Завдання цього типу містять основу, до якої, як правило, пропонується чотири пронумеровані відповіді. Така основа може подаватися у формі твердження, фрагменту тексту, ілюстрації тощо. Відповіді повинні бути тільки правильними

або тільки неправильними (на відміну від ТЗ з однією найбільш правильною відповіддю). В інструкції наведено правило вибору відповіді. **Оцінюються в 5 балів**

Тестові завдання на визначення причинної залежності використовують з метою перевірки розуміння певної причинної залежності між двома явищами. Запитання складають так, що кожне з двох тверджень, пов'язаних сполучником „тому, що”, є повним і чітко сформульованим реченням. При виконанні такого завдання спочатку необхідно визначити правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а тільки потім, якщо обидва твердження правильні, визначити, правильна чи неправильна причинна залежність між ними. **Оцінюються такі тест-завдання в 5 балів.**

Тест-завдання передбачають перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки й прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. **Оцінюються такі тест-завдання в 5 балів.**

Графічні завдання передбачають перевірку навиків графічного мислення і вміння образно представляти ту чи іншу вербальну ситуацію. **Оцінюються залежно від складності завдання (графіку) від 3 до 7 балів.**

Тестові завдання відкритого типу

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу являють собою твердження з невідомою змінною. **Оцінюються в 1 бал - одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо. При написанні формул в 3—5 балів залежно від складності формул.**

Слід зазначити, що тестовий контроль є тільки одним з методів оцінювання фахової компетентності тих, хто навчається. Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. У процесі визначення такої оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб'єктивна в принципі оцінка наближається до об'єктивних критеріїв, які ставить саме життя.

IV. Завдання контрольних робіт за варіантами для студентів заочної форми навчання і методичні рекомендації до їх виконання

Варіант 1. Тема: Предмет і методологічні основи мікроекономіки

Теоретична частина

План

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Методологічні основи й принципи мікроекономіки.

Практична частина

Задача.

У таблиці наведено дані про величини граничного продукту праці і капіталу та її грошове значення. Обидва ресурси є змінними й купуються на конкурентному ринку. Ціна праці становить – 2 гр. од., ціна капіталу – 3 гр. од. Скільки одиниць праці та капіталу повинна придбати фірма, щоб виробляти з мінімальними витратами 64 одиниці продукту ?

Обсяг використано ресурсу праці	MPL	MRPL	Обсяг використано ресурсу капіталу	MPK	MRPK
1	10	5,0	1	21	10,5
2	8	4,0	2	18	9,0
3	6	3,0	3	15	7,5
4	5	2,5	4	12	6,0
5	4	2,0	5	9	4,5
6	3	1,5	6	6	3,0
7	2	1,0	7	3	1,5

Варіант 2. Тема: Попит та пропозиція як характеристики ринку

Теоретична частина

План

1. Попит: поняття, крива. Закон попиту.
2. Фактори попиту (цінові та нецінові), їх вплив на зміни попиту та його величини.
3. Пропозиція (поняття, крива. закон). Фактори пропозиції, їх вплив на зміни пропозиції та її величини.

Практична частина

Задача

Визначити, до якої категорії витрат - постійних чи змінних можна віднести перелічені нижче витрати:

- амортизаційні витрати – 44 тис. гр. од.,
- витрати на сировину та матеріали – 330 тис. гр.од.,
- витрати на заробітну платню робочих – 180 тис. гр.од.,
- витрати на обладнання – 410 тис. гр.од.,
- транспортні витрати – 28 тис. гр.од.,
- заробітна платня управлінського персоналу – 150 тис. гр.од.,
- орендна платня – 12 тис. гр.од.,
- витрати на рекламу – 15 тис. гр.од.,

Визначити розмір витрат за категоріями.

Варіант 3. Тема: Основи аналізу взаємодії попиту й пропозиції

Теоретична частина

План

1. Попит та пропозиції як характеристики ринку.
2. Ринкова рівновага (аналітичне, графічне і логічне пояснення).
3. Механізм відновлення рівноваги.

Практична частина

Задача

За наведеними в таблиці даними обчисліть TR , сукупні, змінні й загальні середні витрати. Визначте, що має робити фірма - збільшити чи зменшити випуск продукції, чи припинити виробництво?

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
5	1000			150			2,5	2,0

Варіант 4. Тема: Ринкова рівновага й проблема її сталості

Теоретична частина

План

1. Ринкова рівновага (логічне, графічне, аналітичне пояснення).
2. Сталість рівноваги. Вплив податків і дотацій на стан рівноваги (логічне і графічне пояснення).
3. Випадки, коли рівновага відсутня у позитивній частині всіх координат.
4. Випадки, коли рівновага має місце більш ніж в одній точці.

Практична частина

Задача

Підприємець, який організував виробництво зошитів, орендує приміщення за 200 гр. од. на місяць і використовує власні засоби виробництва вартістю 15 тис. гр. од., які повністю втрачають свою вартість за рік. Коли він працював продавцем у магазині технічних товарів, його заробітна плата становила 250 гр. од. на місяць. Зайнявшись бізнесом, він став отримувати доход 25 тис. гр. од. на місяць. Які зовнішні витрати та економічний прибуток?

Варіант 5. Тема: Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Теоретична частина

План

1. Свобода вибору і суверенітет споживача.
2. Загальна й гранична корисність, їх графічний аналіз. Закон спадної граничної корисності.
3. Функція корисності, її модифікація.

Практична частина

Задача

Постійні витрати фірми складають 40 грн., змінні наведено в таблиці.
Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) та граничні витрати.

Обсяг виробництва, од.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати, грн.	20	60	80	100	140	200	260	300	400	480

Варіант 6. Тема: Теорія споживчої поведінки

Теоретична частина

План

1. Загальна, гранична корисність і обґрунтування закону попиту.
2. Закони Госсена, їх використання в теорії споживчої поведінки.
3. Поняття “рівновага споживача”. Припущення в теорії споживання.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 50 - 0,5 p ; Q_S = 0,5 + 5 p.$$

Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу.

Як зміниться ситуація на ринку даного товару, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 6$ грн. од.; б) $P_2 = 3$ грн. од. ?

Проаналізуйте ситуації на ринку графічно.

Варіант 7. Тема: Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення рівноваги споживача

Теоретична частина

План

1. Споживчий вибір. Рівновага споживача.
2. Корисність: загальна й гранична, їх графіки. Зважена гранична корисність.
3. Визначення рівноваги споживача, її умови за кількісною теорією корисності. Другий закон Госсена.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 29 - 2p; \quad Q_S = 2p - 7.$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що введено потоварний податок, який сплачує виробник у розмірі 2 гр. од. Визначити ціну з податком, ціну без податку, обсяг продажу, величину надходжень до бюджету (суму податкових надходжень) та частку в них споживача й виробника.

Варіант 8. Тема: Ординалістський (порядковий) підхід до визначення споживчої рівноваги

Теоретична частина

План

1. Споживчий відбір. Поняття “рівновага споживача”.
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.
3. Криві байдужості, їх властивості. Карта байдужості.
4. Бюджетна лінія: поняття і використання в ординалістській концепції.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 7 - p ; Q_S = 2p - 2 .$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що виробництво даного товару датується з бюджету в розмірі 1 гр. од. Визначити ціну з субсидією, обсяг продажу, величину виплат з бюджету.

Варіант 9. Тема: Моделювання поведінки споживача на ринку товарів

Теоретична частина

План

1. Зміна оптимального стану споживача як результат змін доходу. Криві “дохід-споживання”. Криві й закон Енгеля.
2. Криві “ціна-споживання” і виведення кривих попиту.
3. Ефект доходу і ефект зміщення. Парадокс Гіффена.
4. Надлишок споживача: поняття, утворення. Сукупний надлишок.

Практична частина

Задача

Визначити коефіцієнти еластичності попиту (точковий та дуговий) за ціною, якщо попит задано аналітично: $Q_D = 200 - 2p$. $P_1 = 40$ гр. од. до $P_2 = 70$ гр. од.

Варіант 10. Тема: Концепція еластичності попиту

Теоретична частина

План

1. Поняття “еластичність попиту”. Фактори й ступені еластичності попиту.
2. Методика визначення цінового коефіцієнта еластичності попиту.

3. Методика визначення коефіцієнта еластичності попиту за доходом. Критерії його значень для “нормальних” і “неякісних” товарів.
4. Сутність перехресної еластичності попиту. Її коефіцієнт. Практичне використання в обґрунтуванні цінової політики виробників (продавців).

Практична частина

Задача

На ринку певного товару функціонують три великі фірми, частки яких становлять відповідно $K_1 = 50\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 15\%$. Частки інших 97 фірм становлять 5%. Визначити ступень концентрації ринку, використавши індекс Хірфендаля – Хіршмана.

Варіант 11. Тема: Ринковий попит. Еластичність попиту

Теоретична частина

План

1. Сутність поняття “попит”. Закон попиту.
2. Ринковий попит: поняття і методика визначення.
3. Еластичність попиту, її фактори, ступені й коефіцієнт.

Практична частина.

Задача

Фірма функціонує в умовах досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 500 + 4Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми й максимальний прибуток, якщо лінія попиту задана аналітично:

$$Q_D = 152 - 0,5p.$$

Варіант 12. Тема: Мікроекономічна модель підприємства

Теоретична частина

План

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин.
2. Мотивація поведінки підприємства. Фактори часу й періоди функціонування підприємства.

3. Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих та обсягу валового доход; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення та формування статутного фонду).

Практична частина

Задача

Функція пропозиції : $Q_s = 0,9p - 100$.

Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1000$ гр. од., а $P_2 = 500$ гр. од.

Варіант 13. Тема: Теорія виробництва, виробнича функція

Теоретична частина

План

1. Виробнича функція: поняття і модифікації.
2. Ізокванта виробничої функції, її властивості. Карта ізоквант.
3. Заміщення факторів виробництва: поняття, умови. Ізокоста виробничої функції.
4. Віддача від масштабу. Еластичність масштабу і її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Практична частина

Задача

Задано показники еластичності попиту за ціною (- 0,7) і за доходом (1,8). Передбачається, що в майбутньому доходи зростуть на 8%, а ціни - на 5%. Якою буде загальна зміна попиту на даний товар?

Варіант 14. Тема: Теорія виробництва і граничних продуктів

Теоретична частина

План

1. Виробничий процес, його складові. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва.
2. Загальний, середній та граничний продукти, їх динаміка.
3. Поняття виробничої функції, її властивості.

Практична частина

Задача

Постійні витрати фірми складають 7 грн., змінні наведено в таблиці. Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) й граничні витрати.

Обсяг виробництва, од.	1	2	3	4	5	6	7	8
Змінні витрати, грн.	10	30	60	90	120	160	180	240

Варіант 15. Тема: Витрати виробництва

Теоретична частина

План

1. Витрати виробництва: економічний і бухгалтерський підходи до визначення.
2. Загальні, середні й граничні витрати виробництва.
3. Закон спадної віддачі й динаміка витрат.

Практична частина

Задача

Перехресна еластичність попиту між рисом і гречкою становить 0,16.

Що відбудеться, якщо ціна рису зросте на 10 % ? Як зміниться ситуація на ринку, якщо ціна на гречку зменшиться на 5% ? Проілюструйте ситуації графічно.

Варіант 16. Тема: Витрати виробництва і випуск продукції

Теоретична частина

План

1. Функція витрат і рівновага виробника.
2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді.
3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.

Практична частина

Задача

Еластичність за доходом на ювелірні вироби дорівнює 5. На скільки збільшиться попит на ювелірні вироби, якщо доход споживача збільшився на 5 %. Як відреагує попит на зменшення доходу ? Проілюструйте ситуації графічно.

Варіант 17. Тема: Ринкова пропозиція. Еластичність пропозиції

Теоретична частина

План

1. Сутність поняття “пропозиція”. Закон пропозиції, його аргументація.
2. Ринкова пропозиція: поняття, методика визначення (аналітичний і графічний аналіз).
3. Еластичність пропозиції. Методика визначення коефіцієнта еластичності пропозиції.

Практична частина

Задача

Функція загальних витрат монополіста має вигляд $TC = 100 + 3Q$, а зворотна функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст випускає 20 одиниць продукції на місяць, яким буде його загальний дохід.

Варіант 18. Тема: Теорія ринкових структур

Теоретична частина

План

1. Ринкова структура: поняття, класифікація.
2. Кількісні методи оцінки структури ринку (індекс концентрації, індекс Херфіндаля - Хіршмана, індекс Лінда, індекс Лернера та ін.)
3. Загальна характеристика основних типів ринкових структур.

Практична частина

Задача

Припустимо, що фірма повністю монополізувала виробництво певного товару.

Наступна інформація відображує стан фірми:

$$MR = 1000 - 20 Q,$$

$$TR = 1000 Q - 10 Q^2,$$

$$MC = 100 + 10 Q.$$

Скільки товару буде продано і за якою ціною, якщо: фірма функціонує в умовах монополії.

Варіант 19. Тема: Поведінка фірми в умовах досконалої (чистої) конкуренції

Теоретична частина

План

1. Характеристика ринку чистої конкуренції.
2. Рівновага конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
3. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.
4. Чиста конкуренція і ефективність.

Практична частина

Задача

На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 15 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 15 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

Варіант 20. Тема: Поведінка фірми в умовах монополії

Теоретична частина

План

1. Основні риси чистої монополії.
2. Монополія у короткостроковому періоді. Дискримінаційна поведінка монополії.
3. Оптимум монополії у довгостроковому періоді: три варіанти (графічне і логічне пояснення).
4. Економічні наслідки монополізму.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 60 - 0,3 p ; Q_S = 0,7 p.$$

Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу.

Як зміниться ситуація на ринку даного товару, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 30$ гр. од.; б) $P_2 = 63$ гр. од. ?

Проаналізуйте ситуації на ринку графічно.

Варіант 21. Тема: Поведінка фірми в умовах монополістичної конкуренції

Теоретична частина

План

1. Характеристика монополістичної конкуренції. Диференціація продукту.
2. Аналіз поведінки фірми в умовах монополістичної конкуренції в довгостроковому періоді.
3. Монополістична конкуренція в довгостроковому періоді.
4. Монополістична конкуренція і ефективність.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 600 - 100 p ; Q_S = 150 + 50p.$$

Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок у розмірі 1 гр. од. на одиницю товару. Визначити: ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень до бюджету та частки в них виробника й споживача.

Варіант 22. Тема: Поведінка фірми в умовах олігополії

Теоретична частина

План

1. Олігополія, її ознаки.
2. Моделі олігопольної поведінки, їх характеристика.
3. Оцінка економічної ефективності олігополії.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 14 - 2p ; Q_S = 4p - 16$$

Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що виробництво даного товару субсидується з бюджету ($C=3$ гр. од.). Якими є наслідки такого рішення? Визначити величину виплат з бюджету.

Варіант 23. Тема: Ринок факторів виробництва

Теоретична частина

План

1. Теорія граничної продуктивності й попит на ресурси. Утворення похідного попиту.
2. Зміни в попиті на ресурси. Еластичність попиту на ресурси.
3. Оптимальне співвідношення ресурсів.

Практична частина

Задача

Визначити індекс Лінда для:

а) двох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять: $K_1 = 50\%$, $K_2 = 20\%$;

б) для трьох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять :

$$K_1 = 35\%, K_2 = 30\%, K_3 = 25\%.$$

Варіант 24. Тема: Ринок праці

Теоретична частина

План

1. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
2. Попит і пропозиція праці.
3. Заробітна плата на конкурентних ринках праці. Диференціація ставок зарплати.
4. Інвестиції у людський капітал.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 7 - p; \quad Q_S = 2p - 5$$

Визначити рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажу.

Проаналізуйте ситуацію на ринку даного товару (аналітично і графічно), якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 3$ гр. од.; б) $P_2 = 5$ гр. од.

Варіант 25. Тема: Ринок капіталів

Теоретична частина

План

1. Ринок фінансового капіталу та його рівновага. Модель між часового вибору.
2. Пропозиція реального (фізичного) капіталу.
3. Попит на послуги основного капіталу і рівновага в різних типах ринкових структур.

Практична частина

Задача

На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU й визначте загальну користь, яку отримує споживач від споживання усього набору благ.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MUA (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5
MUB (ютілей)	8	6	4	2	0	-2	-4

Варіант 26. Тема: Ринок природних ресурсів

Теоретична частина

План

1. Земля як економічний ресурс: зміст, структура особливості.
2. Ціноутворення на відновлювані та невідновлювані природні ресурси.
3. Ринок землі й земельна рента. Орендна плата за землю. Ціна землі.
4. Альтернативне використання землі й витрати.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 10 - p ; Q_S = 2p - 5$$

Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок у розмірі 1,5 гр. од. з одиниці товару. Визначити: ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень та частки в них споживача й виробника.

Варіант 27. Тема: Загальна рівновага конкурентних ринків

Теоретична частина

План

1. Аналіз загальної рівноваги, її етапи.
2. Система рівнянь загальної рівноваги Л.Вальраса. Закон Вальраса.
3. Загальна рівновага за Парето.
4. Загальна ефективність конкурентних ринків (при обміні, у виробництві, на ринку товарів).

Практична частина

Задача

Споживач має намір витратити на купівлю товарів X і Y 320 гр. од. Ціни товарів відповідно становлять 16 гр. од. і 8 гр. од. Записати рівняння бюджетної лінії і намалювати її. Як зміниться положення бюджетної лінії та її рівняння, якщо ціни товарів зростуть на 10%. Визначити три точки лінії попиту на товар X і намалювати її.

Варіант 28. Тема: Загальна ринкова рівновага, її моделі

Теоретична частина

План

1. Засади аналізу ринкової рівноваги.
2. Неокласична модель загальної рівноваги (модель без виробництва; модель з виробництвом).
4. Кейнсіанський підхід до загальної рівноваги.

Практична частина

Задача

Визначити надлишок споживача, використавши дані таблиці і якщо ціна товару становить 40 гр. од.

Кількість одиниць товару, шт.	1	2	3	3	5
MU, гр.од.	100	80	60	40	20

Варіант 29. Тема: Рівновага і ефективність ринкової системи

Теоретична частина

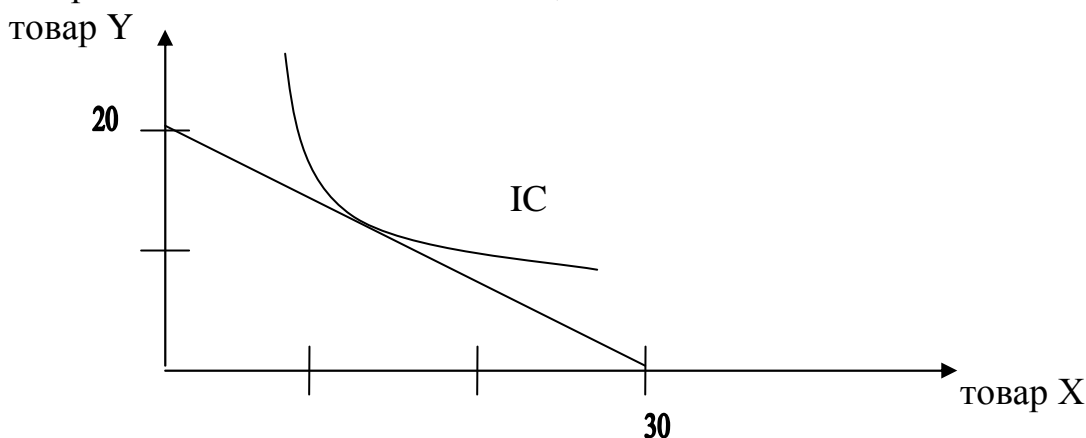
План

1. Часткова й загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку.
2. Діаграма Еджворта. Крива ефективності виробництва.
3. Теорія загальної рівноваги й політика економічного добробуту. Критерії оцінки добробуту. Перша й друга теореми економіки добробуту.

Практична частина

Задача

На графіку подано криву байдужості й бюджетну лінію певного споживача. Визначити дохід споживача, якщо ціна товару X становить 8 гр. од. Якою є ціна товару Y? Як зміниться положення бюджетної лінії за $P_x = 10$ гр. од. ? Записати рівняння двох бюджетних ліній, визначивши їх нахил.

Варіант 30. Тема: Інституціональні аспекти ринкового господарювання

Теоретична частина

План

1. Зовнішні ефекти й зовнішні витрати.
2. Суспільні блага й ефективність.
3. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина

Задача

Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 гр. од. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ гр. од., $P_B = 4$ гр. од.

Визначити рівноважний набір товарів А та В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

V. Список рекомендованої літератури

1. Будаговська С. Мікро- і макроекономіка. - К.: Основи, 2001.
2. Гальперин В.М., Игнатьев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика: Учебник в 2-х частях. СПб.: Питер, 2001.
3. Долан Э., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель. – С - Пб.: Автокомп, 1999.
4. Економічна теорія: макро і мікроекономіка. - К.: Альтернатива, 2001.
5. Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. - К.: Знання, 2002.
6. Ильин В. Поведение потребителей. – С - Пб.: Питер, 2000.
7. Макконнелл К., Брю С. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. - М.: Инфра, 2000.
8. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Балилевича, -- К.: Знання, 2007. – 677 с.
9. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики. - М.: Норма – Инфра, 1999.
10. Пиндайк Р. Микроэкономика. - М.: Дело, 2000.
11. Овчинников Г. Микроэкономика: Конспект лекций. – С Пб.: Питер, 2000.
12. Селищев А.С. Микроэкономика: Учебник для вузов. – С Пб.: Питер, 2005.
13. Тигова Т. Микроэкономика. - К.: МАУП, 2000.
14. Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій. - Харків: ХДАМГ, 2004.
15. Тимофієва С.Б., Штефан С.І. Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт та завдання з курсу “Мікроекономіка” (для студентів 3 курсу заочної форми навчання).- Харків: ХДАМГ, 2003. - 40 с.
16. Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів з модуля „Мікроекономіка”. Тестові завдання за змістовими модулями для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки „Економіка підприємства” та „Облік і аудит”. – Х.: ХНАМГ, 2007.
17. Фандель Г. Теорія виробництва та витрат. - К.: Таксон, 2001.
18. Ястремський О. Основи мікроекономіки: Підручник для вузів. - К.: Знання, 1998.
19. Экономическая школа. Вып. 1-3. Научно-популярный иллюстрированный журнал.- С Пб: Экон.школа, 1992.

VI. Додатки

Додаток 1

Міністерство освіти і науки України
Харківська національна академія
міського господарства

Кафедра економічної теорії

Контрольна робота з курсу “Мікроекономіка”.

Варіант 7. Тема: Кардиналістський
(кількісний) підхід до визначення
рівноваги споживача

Виконав студент
3 курсу групи МОМГ -1
факультету заочного навчання
Петров Сергій Іванович

Харків – ХНАМГ – 200_ / 200_ навальний рік.

Зразок плану контрольної роботи

План

Вступ.

1. Споживчий вибір. Рівновага споживача.
2. Корисність: загальна й гранична, їх графіки. Зважена гранична корисність.
3. Визначення рівноваги споживача, її умови за кількісною теорією корисності. Другий закон Госсена.

Висновки.

Список використаної літератури

Зразок написання вступу

ВСТУП

Тема контрольної роботи є актуальною в сучасних умовах.

Обґрунтувати теоретичну й практичну актуальність теми.

.....

Контрольна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаної літератури.

У першому розділі характеризуються.....

.....

У другому розділі розглядаються.....

.....

Третій розділ присвячений аналізу.....

При написанні контрольної роботи використовувалися підручники
....., монографії....., статистичні матеріали....., статті та ін.

Зразок написання висновків

ВИСНОВКИ

Вивчивши теоретичні аспекти кардиналістської теорії корисності,
зазначимо, що

Зразок оформлення таблиці

Таблиця 1.1 – Сітка корисності

Склянка лимонаду за порядком	Гранична корисність MU, ют.	Загальна корисність TU, ют.
1	10	10
2	8	18
3	6	24
4	5	29
5	3	32
6	1	33
7	0	33
8	-1	32
9	-2	30
10	-3	27

За даними таблиці, охарактеризуємо динаміку TU і MU

.....

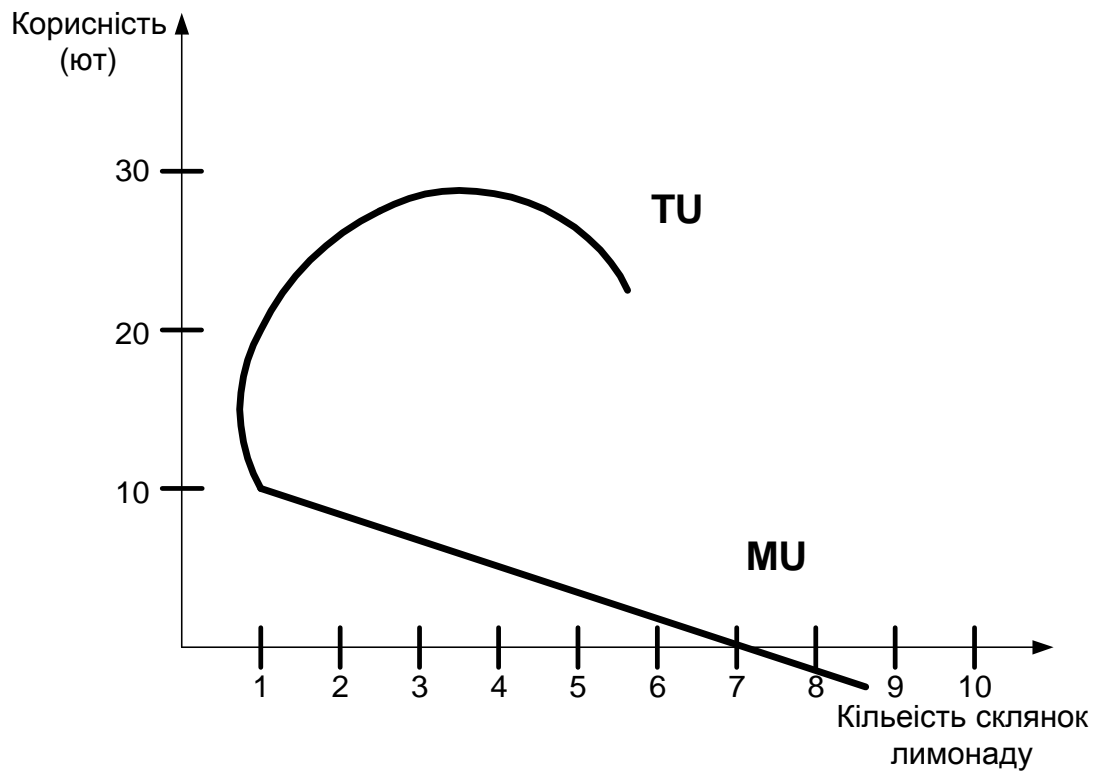
Зразок оформлення графіків

Рис. 1. – Графіки загальної TU і граничної MU корисності

Графіки відбивають зростання загальної TU корисності й зменшення граничної корисності MU

Зразок оформлення списку використаної літератури за абеткою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. – К.: Знання, 2004. – 828 с.
2. Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. - К.: Знання, 2002.
3. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики. - М.: Норма – Инфра, 1999.
4. Петров В. Проблемы потребительского выбора. // Вопросы экономики. – 2006. - №4. – С. 35-41.
5. <http://www.rada.gov.ua>
6. <http://www.kmu.gov.ua>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» (для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» і 2 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»)

Укладачі : Ігор Анатолійович Островський,
Світлана Борисівна Тимофієва

Редактор : М.З.Аляб'єв

Верстка: І.В. Волосожарова

План 2009, поз. 413 М

Підп. до друку 20.02.09	Формат 60 х84/1/16	Папір офісний
Друк на ризографі.	Умовн.-друк. арк. 5,4	Обл.-вид.арк. 6,0
Замовл. №	Тираж 100 прим.	

61002, Харків, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, Харків, вул.. Революції, 12